

Центральноукраїнський національний технічний університет

Економічний факультет

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри ІАІАС

доктор історичних наук,

професор

Василь ОРЛИК

«_____» _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

на тему:

**«Сучасні виміри документаційного забезпечення системи управління
якістю вищої освіти (за матеріалами кафедри історії, археології,
інформаційної та архівної справи ЦНТУ)»**

Виконав: здобувач вищої освіти

VI курсу, групи ІС 24М

ОПП «Інформаційна, бібліотечна та архівна
справа»

спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та
архівна справа»

Рябовол Вадим

«_____» _____ 2025 р.

Керівник роботи:

кандидат педагогічних наук, доцент

_____ Олена КОЛОМІЄЦЬ

«_____» _____ 2025 р.

Рецензент:

Завідувач відділу рідкісних і цінних видагь

КЗ «Обласна універсальна наукова

Бібліотека ім.. Д. І. Чижевського»

_____ Наталія ЗЕЛЕНСЬКА

ЗМІСТ

ВСТУП	12
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	18
1.1. Організація документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти: стан розробленості проблеми	18
1.2. Джерельна база дослідження	24
1.3. Методи дослідження	28
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ВИМІРИ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ	31
2.1. Система управління якістю вищої освіти: принципи формування та функціонування.....	31
2.2. Нормативна база забезпечення якості освіти в Центральноукраїнському національному технічному університеті	36
2.3. Досвід та інновації документаційного забезпечення освітньої підготовки майбутнього фахівця інформаційної сфери	48
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	58
3.1. Використання зарубіжного досвіду контролю якості освітньої діяльності	64
3.2. Вектори модернізації професійної підготовки фахівців сфери інформаційної діяльності в Україні	70
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	83

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах сьогодення вища освіта перебуває у стані трансформаційних здійснень, її розвиток обумовлений перетвореннями глобального характеру і скерований на формування єдиного освітнього простору європейських країн. Перед закладами вищої освіти поставлені завдання щодо здійснення освітньої діяльності певного напрямку, підготовки фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів з використанням міжнародних освітніх стандартів, нормативної бази функціонування закладів вищої освіти, а також критеріїв оцінки якості в освітній галузі. При цьому ключове значення має рівень надання освітніх послуг вітчизняними ЗВО задля посилення конкурентних позицій їхніх випускників на сучасному ринку праці.

Увага до якісних показників освітнього сервісу у закладах вищої освіти знайшла відображення у законодавчій базі (Закон України «Про вищу освіту», 2021; Закон України «Про освіту», 2021) [53; 56], різноманітних стратегічних планах розвитку освітньої галузі. Для забезпечення ґрунтовної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі вибудовуються внутрішні системи менеджменту якості, ефективного функціонування яких неможливе без належного документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти.

Мається на увазі скоординована діяльність, спрямована на задоволення освітніх потреб і постійне підвищення рівня освітнього сервісу включно з цілим комплексом засобів, форм і методів виконання завдань, пов'язаних із обробкою і рухом документів (їх отриманням, розподілом, реєстрацією, переміщенням, доставкою виконавцям, захистом від несанкціонованого доступу тощо). Завдяки цій системі освітній процес набуває нового значення, стає більш продуктивним та злагодженим. Така система управління якістю вищої освіти дозволяє кожному здобувачеві вищої освіти управляти власною навчальною діяльністю, керуючись інформацією, знаннями й досвідом.

Нині будь-яке управлінське рішення в закладі вищої освіти, документаційне забезпечення системи управління якістю освіти в цілому ґрунтується на потенціалі комп'ютерних технологій, активній участі науково-педагогічних працівників у вирішенні нагальних проблем й потребує чіткого і повного документального підтвердження усіх кроків діяльності.

Якість надання освітніх послуг закладами вищої освіти, контроль за забезпеченням якості освіти стають вирішальними чинниками конкурентноздатності та привабливості вітчизняних закладів вищої освіти. Потребує оновлення й практика підготовки фахівців документно-інформаційної сфери, набуття ними компетентностей, необхідних для здійснення професійних завдань на високому рівні. Йдеться, насамперед, про здатність до виробничої, соціальної і наукової діяльності, демонстрацію креативних підходів щодо удосконалення процесів документування, вироблення комплексного підходу до вирішення складних спеціалізованих завдань з урахуванням сучасних тенденцій розвитку ринку інформаційних послуг.

Тому стан якості освіти, зокрема вищої, суспільні запити на рівень освітніх послуг, рівень функціонування системи внутрішнього забезпечення якості є предметом досліджень, що проводяться на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Проблеми забезпечення системи управління якістю вищої освіти, у тому числі й документаційного, отримали відображення в публікаціях вітчизняних науковців: В. Бездрабко, Н. Грабовенко, С. Домбровської, Л. Петренко, Г. Полякової, І. Семенець-Орлової, М. Терованесова, Л. Філіпової, А. Чміля та ін.. Осмислення та аналіз цієї проблематики відповідає досягненням сучасної науки, культури, соціальної практики й привертає увагу до документів як носіїв різноманітної інформації та елементів інформаційної технології, а також каналів соціальних комунікацій; обґрунтовує необхідність вивчення нововведень у розвитку

системи документування в просторі вищої освіти з огляду на світові стандарти і міжнародний досвід.

Проте багато значущих елементів проблеми документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти потребують додаткових досліджень. Це можна пояснити тим, що система управління якістю вищої освіти має складну структуру, вона повинна відповідати суспільним потребам та очікуванням, бути результативною. Тому постійно змінюються кількість і характер вимог до підготовки фахівців, формуються нові механізми реалізації освітньої політики в державі, здійснюється відповідне ресурсне забезпечення, постійно оновлюється й нормативно-правова база управлінського документування. Особливої уваги потребує вивчення міжнародних практик менеджменту якості освітніх послуг й створення ефективних механізмів контролю за підготовкою здобувачів освіти.

Актуальність теми дослідження є очевидною, оскільки визначний вплив на розвиток вищої освіти нині мають процеси глобалізації, що, в свою чергу, порушує питання раціоналізації механізмів управління якістю освіти. При цьому, документаційне забезпечення виступає однією із сфер управлінської діяльності в освітній установі, важливим фактором забезпечення життєдіяльності усіх її підрозділів. Значення документаційного забезпечення системи управління якістю освіти обумовлюється змінами організаційно-технічної основи ділових процесів та методологічних підходів щодо їх удосконалення завдяки активному впровадженню у сферу роботи зі службовими документами сучасних інформаційних технологій, інноваційних підходів практичного здійснення. Слід враховувати також й специфіку документопотоків у сучасному ЗВО.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідити сучасні виміри документаційного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної сфери, визначити ефективні механізми контролю за наданням освітніх послуг у закладі вищої освіти, а також напрямки

оптимізації процесів документування управлінської діяльності в освітній установі.

Завданнями роботи є:

- 1) розглянути сучасний стан дослідження проблеми документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти;
- 2) визначити джерельну базу та методи дослідження;
- 3) схарактеризувати основні категорії, принципи формування та функціонування системи контролю якості освітніх послуг у вищій школі;
- 4) дослідити нормативну базу забезпечення якості освіти у Центральноукраїнському національному технічному університеті;
- 5) проаналізувати сучасні підходи до контролю якості освітньої діяльності на прикладі документаційного забезпечення освітньої підготовки майбутнього фахівця інформаційної сфери;
- 6) ознайомитися із зарубіжним досвідом забезпечення якості надання освітніх послуг закладами вищої освіти;
- 7) розробити рекомендації щодо використання інноваційних технологій документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти;
- 8) визначити вектори модернізації професійної підготовки фахівців інформаційної сфери в Україні.

Об'єкт дослідження: документаційне забезпечення системи управління якістю вищої освіти.

Предмет дослідження: специфіка документаційного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної сфери.

Практичне значення результатів кваліфікаційної роботи спрямовано на означення ефективних механізмів контролю за наданням освітніх послуг у закладі вищої освіти, оновлення моделі документаційного забезпечення системи управління якістю освіти, що має гарантувати її успішне функціонування в цілому й організацію успішної підготовки майбутніх фахівців інформаційної сфери зокрема. Теоретичні положення і висновки можуть бути застосовані при розробці рекомендацій щодо використання

інноваційних технологій документаційного забезпечення системи контролю якості освітнього сервісу у ЗВО, проведенні спецсеінарів, підготовці спецкурсів.

Структура та зміст. Кваліфікаційна робота «Сучасні виміри документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти (за матеріалами діяльності кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи ЦНТУ)» складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, а також додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження.

У першому розділі розглянуто сучасний стан дослідження проблеми організації документаційного забезпечення системи управління якістю освіти, визначено джерельну базу і методи дослідження.

Другий розділ присвячено вивченню сучасних вимірів документаційного забезпечення якості освітньої підготовки майбутнього фахівця інформаційної сфери. Охарактеризовано принципи формування та функціонування системи управління якістю вищої освіти. Досліджено нормативну базу забезпечення якості освіти в Центральноукраїнському національному технічному університеті.

У третьому розділі ознайомлено із зарубіжним досвідом забезпечення якості надання освітніх послуг закладами вищої освіти. Означено вектори модернізації професійної підготовки фахівців інформаційної сфери в Україні. Запропоновано рекомендації щодо можливостей застосування інноваційних технологій документаційного забезпечення системи контролю якості надання освітніх послуг у ЗВО.

У висновках узагальнено результати дослідження, підбито підсумки в теоретичному та практичному аспектах.

Кваліфікаційна робота містить ... сторінок, список використаних джерел та літератури складає ... найменувань, додаток.

КЛЮЧОВІ СЛОВА : документаційне забезпечення, документування, заклад вищої освіти, інноваційні технології, освітня підготовка, система управління якістю освіти, фахівці інформаційної сфери.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Організація документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти: стан розробленості проблеми

Невід'ємним атрибутом всіх сфер людської життєдіяльності є управління, ефективне здійснення якого неможливе без належного документаційного супроводу. Організацією управління визначається й удосконалення освітньої системи, яка потребує відповідного документаційного забезпечення якості надання освітніх послуг закладами вищої освіти.

Це можна пояснити тим, що значна частина управлінської інформації надходить до адресатів у документованому вигляді. Її опрацювання потребує налагодження спеціально організованої діяльності, яка забезпечуватиме документування, документообіг, зберігання інформації на будь-яких носіях, її оперативне використання.

Організація роботи з документами відіграє важливу роль й у діяльності будь-якого ЗВО, що поєднує адміністративну, навчальну, науково-дослідницьку та соціокультурну складові своєї діяльності. Йдеться про ретельне планування, мобілізацію ресурсів, перехід суб'єктів освітньої діяльності до інноваційних форм взаємодії задля посилення конкурентних позицій майбутніх випускників на сучасному ринку праці. ЗВО виявляють зацікавлення в удосконаленні документаційного забезпечення якості освітнього сервісу на основі використання інформаційних технологій та інших інноваційних заходів.

Означена проблематика знайшла відображення в сучасних розробках вітчизняних науковців: Н. Грабовенко [10], І. Семенець-Орлової [62], В. Спрінсяна [65], М. Тераванесова [68], А. Чміля [74] та інших.

Увагу науковців зосереджено, зокрема, на: визначенні сутності системи управління якістю вищої освіти, її функцій та структури; тлумаченні понять «управління», «якість освіти», «управління якістю освіти»; розкритті

концептуальних засад забезпечення контролю якості освітньої діяльності закладами вищої освіти; впровадженні принципів якості, закладених у міжнародних стандартах ISO 9000; вибудовуванні різноманітних моделей документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти тощо.

Наголошується також на потребі глобального, регіонального, локального, інституційного управління освітою, масштабності й розмаїтості форм цього процесу, його спрямованості на досягнення стратегічних цілей функціонування та розвитку освіти [40].

Дослідниця Н. Батечко розкриває проблему забезпечення якості освіти в контексті загальнонаукової методології, обґрунтовуючи сучасну інтерпретацію сутності та основних принципів управління освітою, висвітлюючи сучасні тенденції впровадження якості освіти в Україні [3].

Значення документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти задля доступності знань, освітнього сервісу конкурентного рівня, здійснення впливу на формування сучасного освітнього простору України досліджує С. Литвин [32].

Науковцями здійснено ґрунтовний аналіз теоретичних і практичних засад контролю якості освітніх послуг в сучасних ЗВО [75]. Зазначено про системний характер процесів управління якістю освіти, узгодженість і взаємозумовленість педагогічних, організаційних та соціально-економічних компонентів. Підкреслено значущість впливу суспільних процесів, зокрема, глобалізації, цифрової трансформації, постійно зростаючих очікувань суспільства на поступове вдосконалення стандартів освіти, механізмів контролю та процедур акредитації. Аргументовано необхідність формування сталої культури якості освіти із залученням до цієї справи усіх зацікавлених сторін [2].

У колективній монографії «Управління якістю освіти: досвід та інновації» [69] висвітлюються нагальні проблеми забезпечення якості освіти, з якими стикаються вітчизняні ЗВО у своїй діяльності. При цьому

підкреслюється необхідність урахування набутого досвіду, в тому числі й зарубіжного, а також інноваційних підходів до вирішення означених проблем.

Аналізуються також головні виклики, які постали перед вищою школою України в умовах війни, потенціал вищої освіти для подальшого розвитку в нових умовах [39].

Сучасні автори акцентують увагу на законодавчому й нормативно-правовому забезпеченні діяльності вітчизняних ЗВО. У статті С. Ржечицької [59] узагальнено інформацію щодо регулювання правовідносин в освітній сфері, окреслено основні завдання з удосконалення законодавчої основи і нормативного регулювання питань, які визначають діяльність закладів вищої освіти в Україні.

Кульчицька А. В. розглядає проблему якості освіти в контексті європейської та міжнародної інтеграції й наголошує на необхідності формування єдиного освітнього простору, однією з ознак якого є якість освіти [30].

Вітчизняні науковці обґрунтовують інноваційні підходи до здійснення документаційного забезпечення якості управління ЗВО [Якимюк]; розробляють заходи щодо підвищення конкурентноспроможності інноваційної активності університетів на засадах забезпечення якості освіти [50].

Дослідниця Л. Петренко порушує проблему підвищення рівня викладання психолого-педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти [42]. Саме цим дисциплінам автором відводиться провідна роль у формуванні громадянського суспільства через розвиток людського потенціалу в освіті.

Пошук оптимальних моделей документаційного забезпечення системи контролю якості освітніх послуг у вищій школі здійснюється також із врахуванням досягнень управлінського документознавства. Наукові принципи функціонування окремих компонентів управлінського

документознавства розроблено у працях В. Бездрабко [4], Загорецької О. [20], С. Кулешова [29], Ю. Палехи [38], М. Слободяника [64] та інших авторів.

Так, дослідниця В. Бездрабко висвітлює питання започаткування управлінського документознавства як спеціальної галузі й наукової дисципліни, що вивчає принципи створення, організації та обігу управлінських документів, розробляє основоположні принципи побудови системи управлінської документації [4].

С. Кулешов [29] зосереджує увагу на розробці терміносистеми управлінського документознавства, обґрунтовуючи основоположні принципи, методологічні основи уніфікації та стандартизації управлінських документів, новітні системи їх класифікації, іноземний досвід щодо окремих деталей керування управлінською документацією.

За останній час іншим стало ставлення до сучасної практики діловодства, документаційного забезпечення управлінської та інших видів діяльності. Йдеться про розробку методів створення документів, принципів побудови сучасної системи документообігу для фіксації управлінської інформації, гармонізацію цієї системи з міжнародними стандартами документами. Істотний внесок у дослідження даної проблематики зроблено такими авторами, як: Г. Асєєв [1], С. Головань [8], І. Демуз [12], В. Качмали [24], І. Козак [25], Ю. Палеха [38], І. М. Сілютіна [63] та іншими.

У наукових публікаціях проблеми документаційного забезпечення сучасних управлінських процесів розглядаються відповідно до вимог законодавства, стандартів, інструкцій, з урахуванням провідних тенденцій розвитку сфери діловодства.

Увагу широкої аудиторії привертають наукові розвідки В. Савицького, присвячені проблемі документаційного забезпечення управління в установах державної влади та місцевого самоврядування України [61]. Автор визначає напрямки оптимізації та перспективи організації роботи діловодних служб, які забезпечують управлінські процеси, надаючи конкретні рекомендації практичного характеру щодо удосконалення діяльності зазначених структур.

У навчально-методичному посібнику І. Демуз йдеться про документаційне забезпечення діяльності державних установ [12]. Авторкою опрацьовано актуальні проблеми управлінського документування, структурування документообігу, налагодження процесів систематизації та збереження документів, оцінки цінності документів. Значну увагу приділено визначенню новітніх підходів до фіксації службових відомостей в державних установах.

Нині в управлінні зростає роль електронного зв'язку. Це стосується й внутрішніх систем забезпечення якості, які мають ключове значення для підтримки високих стандартів освіти, зокрема й вищої. Електронні засоби управління потоками документів здатні не лише полегшити процеси внутрішнього управління й контролю, а й забезпечити збереження інформації та її закритість, дотримуватися стандартів та правил обробки документів. Усі ці чинники є вирішальними у забезпеченні високого рівня організації документообігу [21].

Як стверджують фахівці, «перехід до інноваційних технологій електронного документообігу значно посилює вплив інформаційних процесів на всі сфери життєдіяльності суспільства» [9], а також стає важливим компонентом інформаційного середовища ЗВО.

Основні характеристики електронного документа, його зміст, контекст та структуру досліджено в працях О. Матвієнко [34], Д. Мешкова [36], В. Рудюка [60], В. Хорошка [37] та ін. авторів. У наукових публікаціях йдеться про електронний документ як «реалізацію оптимальних форм і методів документаційного забезпечення управління на базі комп'ютерних технологій».

Використання цифрових каналів зв'язку дає можливість створювати комунікаційні системи документаційного забезпечення управління якістю вищої освіти у вигляді системи автоматизованого управління (АСУ). Це має гарантувати швидкість пошуку, своєчасність фіксації, опрацювання та передачі фактичних відомостей, надійність їх зберігання. Функціональна

діяльність такої системи створює, в свою чергу, дієве середовище управління ЗВО, забезпечуючи впорядкованість і взаємодію різного рівня підсистем.

Дослідник О. Федорук розглядає проблему забезпечення ефективного документообігу в інформаційних системах освітніх установ у контексті оновлення всієї освітньої системи в Україні, її модернізації, визначаючи електронний документообіг як технологічний компонент в діяльності закладів освіти і установ управління освітою [71].

У наукових публікаціях окреслено й проблему підготовки майбутніх фахівців інформаційної сфери. Різні аспекти цієї проблеми розглянуто в роботах Ю. Бриля [6], А. Зленко та А. Іващенко [22], І. Крохмаль [27]. Розглянуто, зокрема, наукове та методичне забезпечення освітньої підготовки майбутнього фахівця інформаційної сфери в контексті компетентнісного підходу, запити до фахівців з урахуванням суспільних викликів в умовах інформатизації, специфіки діловодної праці, розвитку інформаційного ринку. Розкрито традиційні та інноваційні механізми гарантування якості освітнього процесу. Акцентовано на необхідності використання зарубіжного досвіду стосовно надання нових форм освітніх послуг й забезпечення належної підготовки майбутніх фахівців.

Видано спеціальний навчальний посібник для студентів-документознавців «Електронний документообіг» [26].

Отже, представлений аналіз літератури дозволяє зробити висновок про увагу науковців до освітніх проблем, питань функціонування системи управління якістю вищої освіти як ключового фактора змагоздатності майбутніх фахівців на сучасному ринку праці. Важливим компонентом цієї системи є документаційне забезпечення якості управління ЗВО.

Існує потреба у виробленні єдиних підходів до забезпечення якості освіти, впровадженні стратегічного планування у цій сфері, оптимізації організаційних та технологічних процесів, підготовці відповідних методичних рекомендацій.

Нині триває інтенсивна діяльність, спрямована на осучаснення документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти. Йдеться про:

- встановлення чіткого регламенту управлінських процедур, їх документування;
- організацію інформаційного управління;
- створення термінологічної системи документаційного забезпечення управлінської діяльності;
- систематизацію документаційних потоків установи;
- перехід на електронні комунікації;
- модернізацію систем зв'язку тощо

Проте, варто зазначити, що на сьогодні майже немає розробок комплексної програми документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти. У наукових публікаціях, які стосуються даної проблеми, висвітлюються лише окремі її аспекти. Тому своєчасними є питання підвищення рівня документаційного забезпечення функціонування закладів вищої освіти й гарантування якості надання ними освітніх послуг на основі технологічних інновацій.

1.2. Джерельна база дослідження

Одним з перших та важливих етапів підготовки кваліфікаційної роботи було визначення джерельної бази дослідження, тобто сукупності джерел, використання яких сприяло розгортанню ефективних наукових пошуків і дозволяло розв'язувати конкретні завдання дослідження. Спираючись на джерельну базу, ми визначили теоретичну основу, сутність дослідження, отримали посилання на достовірні дані, інформацію для аналітичних міркувань та висновків.

У першу чергу слід відзначити, що законодавча регламентація управлінського документування в освітній сфері ґрунтується на конституційних нормах, складається з низки законів, постанов, розпоряджень

та інших актів нормативно-правового характеру у сфері освіти і науки. Ці документи відіграють вагомую роль й для аналізу документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти, вони становлять джерельну основу нашого дослідження.

Увага до якості освіти з боку держави знайшла відображення у законодавстві України. Йдеться, зокрема, про:

- Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-УІІ [56],
- Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 №1556-УІІ [53],
- Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 №848-УІІІ [55],
- Постанову Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року №1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 365 від 24.03.2021) [51].,
- Постанову Кабінету Міністрів України № 266 від 29.04.2015 р. «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 07.07. 2021 №762) [52],
- державні стандарти вищої освіти тощо.

Фундаментальним законодавчим актом у цій сфері є Закон України «Про освіту». Закон є соціальним регулятором відносин, які забезпечують здійснення конституційної норми щодо права людини на освіту. У Законі зазначається, зокрема, що «метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей» [56]. Термін «якість освіти» у Законі визначається як «відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартам освіти та/або договором про надання освітніх послуг» [56].

Важливе значення має Закон України «Про вищу освіту», яким встановлюються основні організаційні, правові, фінансові основи функціонування системи вищої освіти [53].

Ще одну групу джерел складають Національні стандарти з діловодства та архівної справи, якими керується Центральноукраїнський національний технічний університет:

- ДСТУ 3017:2015 «Видання основні види. Терміни та визначення понять» [15];
- ДСТУ 4163:2020 «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів» [17];
- ДК 010:2021 «Класифікатор управлінської документації» [13]. Цей документ є переліком уніфікованих форм документів з унікальним кодуванням документів. На нього посилаються при створенні документа в будь-якій організації для зовнішнього і внутрішнього документообігу.

Ми використовували організаційно-розпорядчу документацію, на яку поширюються вимоги державного стандарту: постанови, розпорядження, протоколи, акти, рішення тощо, які створюються в результаті діяльності закладу вищої освіти.

Інформаційно-документаційному середовищу ЗВО належить особлива роль у забезпеченні якості освітнього процесу, продуктивної освітньої підготовки майбутнього фахівця.

Нормативна база Центральноукраїнського національного технічного університету щодо контролю якості освітньої діяльності охоплює такі документи:

- «Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти» [49].
- «Положення про порядок проведення ректорських контрольних робіт» [44].

- «Положення про дотримання академічної доброчесності НПП та здобувачами вищої освіти» [43].
- «Положення про порядок розгляду зауважень, пропозицій і рекомендацій суб'єктів зовнішнього забезпечення якості вищої освіти в Центральноукраїнському національному технічному університеті» [45].
- «Положення про процедуру впровадження антиплагітної системи у Центральноукраїнському національному технічному університеті» [47].

Ще одну групу джерел становить документація кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи ЦНТУ. Це, насамперед – документи нормативного, організаційно-правового, навчально-методичного характеру. Номенклатура справ кафедри включає також обліково-статистичні та інформаційно-довідкові документи, заходи з цивільної оборони (план евакуації). Усі документи на кафедрі складаються державною мовою.

Кафедра має офіційний веб-сайт.

Наукові публікації вітчизняних дослідників (монографії, статті, матеріали наукових конференцій тощо) стали джерелом аналітичних розвідок щодо пошуку ефективних моделей та інструментів вирішення проблеми забезпечення якості освіти в сучасних умовах.

Допоміжну роль у дослідженні відігравали статистичні та довідкові матеріали.

Таким чином, науковий підхід, широка джерельна база дали змогу всебічно дослідити функціонування системи управління якістю освіти й сучасні виміри документаційного забезпечення якості професійної підготовки майбутнього фахівця інформаційної сфери; узагальнити зарубіжний досвід й розробити рекомендації щодо використання інноваційних технологій документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти.

1.3. Методи дослідження

Важливе значення для ефективності дослідницької роботи має вибір методів дослідження.

Метод (з грец. шлях дослідження чи пізнання) – визначається як можливий спосіб досягнення певної мети, що включає сукупність прийомів або операцій практичного освоєння дійсності, на основі яких виявляються характеристики об'єкта дослідження.

З розвитком науки відбувається удосконалення і диференціація методів, що приводить до виникнення методології – вчення про норми мислення при створенні науки, способи отримання нового знання і перетворення світу. Йдеться про те, що методологія допомагає вирішувати наукові проблеми чи практичні завдання, вказує на способи досягнення конкретного результату шляхом застосування найбільш оптимальних і доцільних методів, узгоджених з метою і завданнями дослідження. Отже, головною метою наукової методології є вивчення засобів, методів і прийомів дослідження, які надають підтримку новому знанню в науці. Предметом її вивчення є:

- наукові методи пізнання;
- сфера застосування основних категорій;
- обґрунтованість результатів наукових розвідок;
- усвідомлення прогресу науки у контексті філософського пізнання та загальнолюдської культури.

Сучасна наукова методологія активно використовує теоретичні концепції, серед яких варто відзначити: загальну теорію систем, системний підхід та аналіз [35:32].

Використання методичного арсеналу відбувається за умови дотримання певних вихідних принципів наукового дослідження. Під час виконання завдань кваліфікаційної роботи ми спиралися на принципи історизму, об'єктивності, всебічності й цілісності наукового дослідження.

У сучасному наукознавстві працює ієрархічна класифікація методів наукового пізнання, яка охоплює методи дослідження загальнофілософські, загальнонаукові, окремо наукові, дисциплінарні та міждисциплінарні.

У ході дослідження нами були застосовані такі методи:

- метод абстрагування, сутність якого полягає у виділенні найістотніших рис, властивостей, зв'язків предметів чи явищ та одночасному ігноруванні другорядних речей. Метод є основою для створення узагальнених понять, ідеалізованих об'єктів, складних моделей;
- метод сходження від абстрактного до конкретного, заснований на послідовному переході від абстрактного до конкретного знання, що відтворює загальну форму руху наукового пізнання. Метод має значення для проведення реконструкції розвитку об'єктів дослідження;
- метод аналізу та синтезу, що відтворює протилежні, але взаємодоповнюючі мисленнєві операції для пізнання об'єктів дослідження; ці операції базуються на теоретичному припущенні щодо причинно-наслідкового зв'язку між явищами та закономірностями
- порівняльно-аналітичний метод було використано для вивчення міжнародних практик управління якістю надання освітніх послуг завкладами вищої освіти;
- методи моделювання та прогнозування, за допомогою яких стало можливим визначення провідних тенденцій розвитку системи контролю якості освіти, належного документаційного забезпечення освітньої підготовки майбутнього інформаційника;
- розроблення рекомендацій щодо використання інноваційних технологій документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти; визначення наступних шляхів підготовки фахівців інформаційної сфери в Україні.

Було використано також спеціальні (історичний підхід, конкретизація, системний, функціональний) та специфічні методи (джерелознавчий аналіз, аналітико-тематичний метод, структурно-типологічний метод, соціально-комунікаційно-інформаційний підхід).

На основі системного підходу, за допомогою методів аналізу та синтезу доведено, що управління якістю вищої освіти є системою, у внутрішній структурі якої виділяють окремі підсистеми; також розглянуто сучасні виміри документаційного забезпечення діяльності структурного підрозділу освітньої установи щодо освітньої підготовки майбутніх фахівців інформаційної сфери, досліджено управлінські процеси у закладі вищої освіти.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ВИМІРИ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ

2.1. Система управління якістю вищої освіти: принципи формування та функціонування

В умовах сьогодення освіта перетворюється на спосіб забезпечення існування соціуму. Пріоритетність розвитку сфери освіти визнано на законодавчому рівні. А сама система освіти, зокрема й вищої, характеризується пошуком нових форм і механізмів свого функціонування, зростанням варіативності освітніх програм, новими підходами до організації управління освітньою галуззю. Ці проблеми відіграють ключову роль з огляду на необхідність посилення конкурентних позицій майбутніх фахівців на сучасному ринку праці як в Україні, так і за її межами.

У питаннях забезпечення конкурентноспроможності вітчизняної освітньої системи визначальним завданням є підвищення якості професійної підготовки майбутнього фахівця, що багато в чому залежить від організації управління освітньою системою. Погоджуємося із твердженням науковців, які наголошують на тому, що «ефективне і результативне управління потребує знання природи об'єкта управління, наявності відповідної інформації для прийняття управлінських рішень, механізмів та ресурсів їх реалізації» [40].

Будь-які управлінські дії мають бути скеровані на досягнення найголовніших цілей розвитку освіти, реалізацію першочергових завдань для функціонування освітньої системи. Такими освітніми пріоритетами нині є: рівний доступ до освіти; державні гарантії щодо забезпечення справедливості в здобутті освіти; оптимізація обсягів фінансування освіти; гуманізація та демократизація освіти; високий рівень освітніх послуг тощо.

Провідним принципом функціонування освітньої галузі визнано принцип якості. Якість освіти означає цілий комплекс характеристик

освітнього процесу, покликаних задовольнити освітні потреби суб'єктів навчання й визначити послідовне та дієве формування професійної компетентності особистості. Поняття «якість освіти» охоплює якість потенціалу досягнення мети освіти, процесу формування професіоналізму, а також якісні показники результату освіти.

Якість освіти відзначається багатовимірними й багатоаспектними даними. Категорія якості освіти вивчається як комплексне поняття, що характеризує здатність об'єкта задовольняти встановлені й передбачувані потреби. Від якості освіти сьогодні залежать національна безпека держави, технологічний прогрес, цивілізаційний поступ, культуротворчі здійснення.

Досягнення якості освіти, за свідченнями науковців, забезпечується низкою факторів, а саме:

- наявністю кадрового потенціалу науково-педагогічних працівників належного рівня кваліфікації, а також забезпеченістю фінансовими, матеріальними, інформаційними та іншими ресурсами;
- організацією навчального процесу за сучасними трендами розвитку світової і національної вищої школи, а також рівня розвитку суспільства;
- розробленням та реалізацією інноваційних технологій в освітньому просторі;
- контролем за здійсненням освітньої діяльності та підвищенням якості підготовки фахівців на всіх рівнях [2].

На сьогодні відомі два основні підходи стосовно визначення сутності категорії «якість освіти»:

- нормативний, у межах якого це поняття досліджується з позиції реалізацію потреб та виконання певних стандартів, норм, правил, цілей як окремої особистості, так й суспільства чи держави в цілому, затверджених відповідними документами;
- управлінський, в межах якого ця категорія подається з точки зору сучасної теорії й практики управління якістю; при цьому якість освіти виступає в ролі об'єкта управлінського впливу й аналізується

водночас з «позицій якості освітньої системи, якості освітнього процесу та якості особистості випускника закладу вищої освіти як результату діяльності всієї освітньої системи» [40].

Відповідно сутність поняття «якість вищої освіти» можна охарактеризувати як «сукупний інформаційний потенціал особистості, який вона накопичує в процесі навчання у закладі вищої освіти. Зрушення цього потенціалу визначає інноваційний характер продуктивної діяльності фахівця» [19:34].

Задля здійснення плідної модернізації освітнього процесу, забезпечення відповідності якості освіти суспільним вимогам й досягнення кращих освітніх результатів впроваджено систему контролю якості освітньої діяльності, що являє собою сукупність політик, стратегій, процедур і заходів, спрямованих на забезпечення та постійне поліпшення рівня освітніх послуг, удосконалення управління розвитком освіти з погляду наукових уявлень. Показники якості освіти стосуються нормативної бази, матеріально-технічного забезпечення, освітніх програм, технологій навчання, керівного складу та науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти. До уваги беруться якість організації навчально-виховного процесу, змісту та результатів освіти. Важливими складовими системи управління якістю освіти є:

- внутрішня система забезпечення якості;
- зовнішня система забезпечення якості;
- забезпечення якості в органах управління;
- міжнародні стандарти.

В міжнародних стандартах закладені основні принципи якості. Їх успішно використовують при розробці системи контролю якості освітньої діяльності, зокрема вищої. Йдеться про реалізацію наступних принципів:

- орієнтація діяльності закладу вищої освіти на споживачів освітніх послуг;

- переоцінка ролі владних структур в системі гарантування якості освітніх послуг стосовно визначення пріоритетних цілей, мотивування персоналу на виконання завдань, посилення відповідальності керівного складу за результати діяльності;

- залучення науково-педагогічних працівників у функціонування системи управління якістю освіти, стимулювання творчої діяльності;

- застосування процесного підходу, за якого керування ресурсами і видами діяльності відбувається в результаті сукупності послідовних дій, що має сприяти оптимізації витрат на навчальну діяльність;

- використання системного підходу до управління комплексом взаємозалежних процесів з метою концентрації зусиль на найбільш важливих процесах й досягнення найкращих результатів;

- постійне покращення, готовність до швидкого реагування на появу нових розробок, прогресивних технологій, сучасних методів, а також підвищення рівня професіоналізму персоналу;

- ухвалення рішень, заснованих на перевірній інформації, її логічному та інтуїтивному аналізі [74].

На основі розглянутих принципів вибудовуються різноманітні моделі системи управління якістю вищої освіти.

Реєстр напрямів та спеціальностей підготовки фахівців у закладах вищої освіти відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої світи визначено Державними стандартами.

Зважаючи на те, що якість освіти є національним пріоритетом, то на її підтримку спрямовуються різноманітні державні й суспільні ресурси: фінансові, матеріальні, наукові, кадрові тощо. Серед центральних органів державної влади, залучених до управління в освіті, здійснення перевірки якості, слід назвати МОН, міністерства й відомства, яким підпорядковуються заклади освіти, Вища атестаційна комісія (ВАК) України.

Державний нагляд за розвитком освітніх стандартів здійснюється Державною службою якості освіти України (ДСЯО), на яку покладено

відповідальність за реалізацію політики держави в галузі освіти, здійснення нагляду за дотриманням законодавства освітніми установами. Повноваження ДСЯО стосуються: проведення інституційного аудиту, надання рекомендацій закладам освіти, проведення моніторингу якості освітньої діяльності та акредитації громадських організацій, що проводять незалежне оцінювання [Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання Державної служби якості освіти України» від 14.03.2018 №168].

Однією з управлінських структур у сфері вищої освіти є Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО). Це є постійно діючий колегіальний орган, наділений повноваженнями на здійснення державної політики стосовно гарантування якості вищої освіти. Агентство перебрало на себе певний функціонал (регуляторні, контрольні функції) Міністерства освіти і науки України; замінило Вищу атестаційну комісію (ВАК) та Державну атестаційну комісію (ДАК). Основні напрями діяльності цієї структури:

- акредитація освітніх програм;
- інституційна акредитація ЗВО та незалежних установ оцінювання;
- моніторинг внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти ЗВО та наукових установ;
- узгодженість із академічними стандартами;
- дієвість процедур атестації науково-педагогічних кадрів;
- нормативна діяльність;
- співробітництво у міжнародній сфері тощо.

Таким чином, забезпечується системний вплив діяльності НАЗЯВО на управління якістю освітньої діяльності за підтримки усіх зацікавлених сторін, інтеграція вітчизняної системи вищої освіти у світовий освітній та науковий простір тощо [10].

Загалом категорія «якість освіти» відображає розвиток системи освіти й суспільства на певному етапі, її сутність змінюється з часом залежно від суспільних викликів й вимог особистості. Тому кожен ЗВО має визначити

основні складові, що впливають на рівень освіти; забезпечити відповідну інформаційну підтримку державної політики в системі освітнього сервісу та забезпечення високого рівня вищої освіти; встановити критерії ефективної управлінської діяльності та результативності їх використання.

2.2. Нормативна база забезпечення якості освіти в Центральнотраїнському національному технічному університеті

У наш час важливими орієнтирами освітніх трансформацій є: підвищення престижу вищої освіти, покращення її якості [73].

Йдеться про забезпечення потреби у фахівцях, здатних володіти спеціалізованими знаннями, вміннями й навичками вирішення складних проблем в непередбачуваних умовах за наявності обмеженої інформації; розвиток інноваційного процесу задля нових знань; розширення можливостей ЗВО щодо підвищення якості формування людського капіталу, інтелектуального ресурсу для підтримки сталого розвитку територіальних громад [41].

Тому головну мету діяльності закладів вищої освіти можна визначити так – надання якісних освітніх послуг, забезпечення конкурентноспроможності вищої освіти. Адміністрація будь-якої освітньої установи розробляє різноманітні сценарії реалізації глобальних цілей.

Важливу роль при цьому відіграє документаційне забезпечення системи управління якістю вищої освіти. Появу цього нового поняття пов'язують зі змінами організаційних, технологічних і матеріально-технічних основ діловодства та методологічних підходів щодо його удосконалення завдяки активному впровадженню у діловодну сферу комп'ютерного обладнання та новітніх інформаційних технологій. Логічна категорія «документаційне забезпечення діяльності установи» дотична до понять «документаційне забезпечення управління» та «діловодство».

Значення документаційного забезпечення як однієї із сфер управлінської діяльності визначається насамперед його універсальністю, можливістю здійснювати вплив на управлінську діяльність, її удосконалення. Підставою для документаційного забезпечення управління в закладах вищої освіти є потреба у доведенні факту та сутності управлінських дій, а також трансляція, застосування та збереження інформації упродовж певного часу.

Документаційне забезпечення системи управління якістю освіти у ЗВО охоплює: керівні структури (ректор, проректори, директори департаментів управлінських підрозділів), керівників структурних підрозділів (деканатів, кафедр, лабораторій, навчальних центрів), діяльність канцелярської служби. На складність і багатоступеневість цієї структури, цілісність якої має забезпечувати ціла низка підсистем, звертає увагу дослідниця Ю. Якимюк [52]. Забезпечення оптимальних рішень ключових завдань в умовах динамічних змін у ділових процесах та схемах обробки документів визначає специфіку процесів документування та документообігу.

Керівництво освітньої установи реалізовує управлінські функції шляхом широкої комунікації зі співробітниками. Водночас важливу роль відіграє культура справочинства, що ґрунтується на відповідних вимогах і стандартах.

Нормативна база Центральноукраїнського національного технічного університету стосовно контролю якості освітніх послуг охоплює низку важливих документів.

У «Положенні про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти» від 26.04.2021 р. зазначається, що політика гарантування і контролю якості, суміжні процедури внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності є складовою управління ЦНТУ на стратегічному рівні. Керівництво освітньої установи зобов'язується забезпечити доведення, розуміння й реалізацію персоналом університету політики управління якістю вищої освіти; а також бере на себе відповідальність за доцільність та системне удосконалення всіх необхідних

процесів [49].

Система гарантування якості освітньої діяльності в ЦНТУ є багатоаспектною, вона охоплює комплекс документів (нормативні, методичні), що регламентують ефективне управління освітньою діяльністю.. Система передбачає наявність ресурсної бази (фінансових, матеріальних, інформаційних, кадрових, наукових, навчально-методичних ресурсів); управління освітнім процесом, що відповідає сучасному поступу економіки та освіти; здійснення діагностики освітньої діяльності ЦНТУ на всіх стадіях навчання та контролю якості освітньої підготовки майбутніх фахівців.

Сфера управління освітою та розвитку університету базується на системі стратегічного планування, моніторингу та самооцінки діяльності. Основу управління освітньою діяльністю ЦНТУ складає сукупність показників за пріоритетними напрямками діяльності.

За результатами діагностики рівня освітніх послуг і результатів навчання здобувачів вищої освіти з'ясовуються відмінності між фактичними і плановими значеннями, проводиться внутрішнє дослідження, ухвалюються скореговані керівні рішення стосовно проблем якості освітньої діяльності.

Здобутки освітньої діяльності ЦНТУ висвітлюються у звітах ректора та оприлюднюються на веб-сайті університету.

Підсистема забезпечення якості освітньої діяльності університету спрямована на:

- виконання освітніх програм у відповідності до вимог національних та міжнародних стандартів;
- оновлення нормативної та методичної бази, забезпечення передумов для якісного навчання в ЦНТУ;
- контроль і оцінку навчального контенту, створення відкритої освітньої системи;
- здійснення контролю навчальних технологій, ресурсів і резервів університету;
- проведення внутрішнього аудиту якості діяльності структурних

- підрозділів університету;
- підтримка зростання професійної майстерності науково-педагогічних працівників;
- розробку рекомендацій з питань вдосконалення якості вищої освіти та ін.

Важливе значення має навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, що охоплює документи, які визначені нормативно-правовими актами з питань вищої освіти. Це: освітні стандарти та програми, навчальні плани; навчально-методичні комплекси дисциплін, робочі програми й силабуси навчальних дисциплін; методичні матеріали, що регламентують перебіг навчального процесу, індивідуальні завдання для самостійної роботи здобувачів; програми навчальної, виробничої та інших видів практик; засоби діагностики, контрольні підсумкові завдання тощо.

В ЦНТУ впроваджені технології дистанційного навчання на базі платформи дистанційного навчання Moodle. Тому до арсеналу науково-методичного забезпечення освітнього процесу зараховують також: навчально-методичні комплекси дисциплін в електронному вигляді; навчально-методичну літературу, розміщену в електронному репозитарії ЦНТУ; он-лайн курси навчальних дисциплін.

Слід зауважити, що підготовку навчально-методичних комплексів (НМК) навчальних дисциплін забезпечують науково-педагогічні працівники, відповідальні за їх викладання. НМК зберігаються на відповідних кафедрах. Щодо робочих програм навчальних дисциплін, то їх розробка здійснюється кафедрами ЦНТУ згідно з вимогами відповідних освітніх програм підготовки фахівців. Створення робочих програм навчальних дисциплін забезпечується науково-педагогічними працівниками на основі вхідної інформації, яка включає: освітні програми спеціальності, навчальний план; інформацію від стейкхолдерів щодо їх поточних та майбутніх потреб; результати анкетування здобувачів вищої освіти з питань якості і змісту викладання навчальних дисциплін; враження і оцінки випускників стосовно

відповідності змісту дисциплін виробничим потребам тощо.

Інформаційна підтримка освітньої діяльності надається відповідно до технологічних вимог, визначеними умовами ліцензування освітньої діяльності.

Інформаційні ресурси внутрішнього забезпечення якості освіти в університеті є запорукою контролю якості, обліку ресурсів, аналітичної обробки, оперативного пошуку та надання необхідної інформації. Завдяки функціонуванню інформаційної системи ЦНТУ створюється інформаційний простір, що спирається на принципи системності, сумісності, розвитку, стандартизації та ефективності. Значущою частиною цього простору є: платформа дистанційного навчання Moodle, призначена для надання здобувачам вищої освіти та педагогам-науковцям доступу до ресурсів дистанційного навчання; бібліотека університету, яка здійснює впровадження комп'ютерних технологій для автоматизації певних процесів, використовує спеціалізовані програмні комплекси, створює можливості для формування власних електронних ресурсів із диференційованим доступом до них, забезпечуючи інтеграцію даних до внутрішніх та зовнішніх інформаційних систем.

ЦНТУ має офіційний веб-сайт, на якому розміщена основна інформація про діяльність університету.

Функціонування репозитарію ЦНТУ CUNTUR забезпечує збереження наукових надбань університетської спільноти в мережі Інтернет.

Управління якістю освіти здійснюється на рівні внутрішньо кафедрального контролю, контролю на рівні деканату, контролю на рівні ректорату.

Приведення рівня освіти до узгодження з міжнародними стандартами вимагає поширення досвіду освітньо-наукових установ провідних країн на освітній процес та сферу наукової діяльності ЦНТУ. Реалізація цього завдання передбачає зокрема:

- проведення аналізу дієвості існуючих угод ЦНТУ із зарубіжними

партнерами;

- пошук актуальних форматів співробітництва з метою забезпечення додаткових джерел фінансування;
- покращення якості підготовки з іноземної мови здобувачів вищої освіти й науково-педагогічних працівників університету;
- активізацію участі науково-педагогічних працівників і здобувачів освіти в програмах навчання, стажування, підвищення кваліфікації за кордоном;
- інтенсифікацію інформаційно-рекламної діяльності.

ЦНТУ дбає про забезпечення відповідності академічним стандартам мобільності здобувачів вищої освіти, одним із завдань якої є поліпшення якості вищої освіти. Усі питання, які стосуються умов навчання і перебування здобувачів вищої освіти – учасників академічної мобільності, визначаються угодами про співпрацю, укладеними між ЦНТУ та зарубіжними партнерами, а також з урахуванням основних позицій міжурядових угод про співробітництво в галузі освіти.

Реалії сьогодення потребують й нових рішень проблеми управління людськими ресурсами університету. Базові категорії формування та здійснення кадрової політики в ЦНТУ це – принципи системності, інноваційності, соціальної захищеності працівників. Основною метою кадрової політики ЦНТУ є залучення до навчального процесу найкращих науково-педагогічних працівників, створення умов для їх професійного росту.

Процедура добору та затвердження на посаді науково-педагогічних працівників В ЦНТУ регулюється Положенням «Про порядок проведення конкурсного відбору на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників та укладання з ними трудових договорів (контрактів)» від 16.08.2022 р. [57].

Затвердження на посади науково-педагогічних працівників відбувається на конкурсній основі. Оголошення стосовно умов проведення

конкурсу, терміни його проведення мають бути оприлюднені в ЗМІ та на офіційному сайті ЦНТУ. Заяви претендентів на посади мають право подавати особи, які за своїми фаховими якостями відповідають вимогам, що визначені нормативно-правовими актами.

Визначення досягнень науково-педагогічних працівників здійснюється за рейтинговою шкалою оцінок згідно з Положенням «Про рейтингове оцінювання науково-педагогічного персоналу та структурних підрозділів (кафедр, факультетів) від 20.08.2024 р. [48].

Слід зазначити також, що ЦНТУ сприяє реалізації програм професійної перепідготовки та стажування академічного персоналу.

ЦНТУ забезпечує прозорість своєї освітньої діяльності, доступність, об'єктивність і точність наданої інформації для здобувачів вищої освіти, абітурієнтів та громадськості. На офіційному веб-сайті ЦНТУ міститься основна інформація щодо діяльності університету. Інформація, що підлягає оприлюдненню, постійно оновлюється.

Важливою вимогою до функціонування системи забезпечення якості освіти в ЦНТУ є відповідність академічним стандартам доброчесності суб'єктів навчання. Це означає визнання встановлених законом правил, норм, етичних принципів, якими мають керуватися всі учасники освітнього процесу. Йдеться про:

- посилання на інформаційні джерела у разі використання відомостей, тверджень, ідей, розробок;
- дотримання правової доброчесності, відповідального ставлення до інтелектуальної власності, надання перевіреної інформації про результати досліджень;
- об'єктивне й неупереджене оцінювання результатів навчання;
- нагляд за дотриманням здобувачами освіти принципів академічної доброчесності;
- недопустимість плагіату;
- недопустимість хабарництва.

Заходи із попередження плагіату в ЦНТУ передбачають, зокрема: інформування педагогів, науковців, здобувачів освіти про необхідність дотримання правил академічної етики; проведення семінарів з питань етики наукових досліджень та недопущення плагіату; публікація методичних матеріалів щодо визначення вимог щодо використання джерел і літератури в наукових публікаціях, оформлення цитувань.

ЦНТУ бере участь в міжнародних та національних рейтингових оцінюваннях, зважаючи на те, що рейтинги є зведеним індексом розвитку університетів та інших закладів освіти. Окрім того, рейтингові показники надають закладам освіти додаткову рекламу, забезпечують споживачів інформацією, яка має допомогти їм зорієнтуватися в системі вищої освіти й обрати для себе освітню програму.

Рейтингові оцінювання, у яких бере участь ЦНТУ:

- ТОП-200 Україна – національний рейтинг університетів;
- Webometrics Ranking web of Universities - ґрунтується на показниках рейтингу веб-ресурсів закладів вищої освіти за критеріями активності, відкритості, кількості цитувань;
- Scopus – заснований на індексах наукометричної бази даних Scopus.

У рейтингових таблицях заклади вищої освіти України впорядковані й за індексом Гірша – цифрами, які враховують кількість наукових публікацій та їх цитувань.

Контроль якості процесів підсистеми якості вищої освіти в ЦНТУ здійснюється у вигляді верифікації освітнього процесу на основі самооцінки, внутрішнього аудиту процедур управління якістю вищої освіти, зовнішньої оцінки процесів системи менеджменту якості вищої освіти.

Як правило, основні показники якості освіти визначаються на основі:

- норм щодо експертизи освітніх послуг;
- освітніх стандартів ЦНТУ;

- аналізу вимог зацікавлених осіб до рівня освітньої підготовки і набуття компетентностей випускниками.

Система оцінювання досягнень здобувачів освіти в ЦНТУ охоплює різні види контролю: самоконтроль, вхідний контроль, поточний контроль, рубіжний контроль, семестровий підсумковий контроль, ректорський контроль, а також позаплановий контроль.

Окрему процедуру являє собою атестація здобувачів вищої освіти. Під час атестації визначається рівень засвоєних здобувачем освітнього контенту, умінь, навичок та інших компетентностей у відповідності до вимог державних стандартів та освітніх програм. Кожен здобувач вищої освіти має пройти атестацію після завершення запланованого обсягу занять за відповідним ступенем вищої освіти. Всі заходи, пов'язані з організацією захисту кваліфікаційних робіт бакалаврів та магістрів визначаються кафедрами, відбувається їх узгодження з Науково-методичною комісією університету, після чого затверджуються ректором ЦНТУ. Екзаменаційна комісія приймає рішення про присудження відповідного ступеня освіти й присвоєння здобутої кваліфікації. Процедура завершується видаванням документів встановленого зразка.

У формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту атестація може здійснюватися лише для осіб, які здобувають ступінь магістра. Порядок її проведення визначається Кабінетом Міністрів України.

Серйозна увага приділяється підвищенню практичної складової здобувачів вищої освіти. Метою проведення практик (технологічної, виробничої, переддипломної та ін.) є набуття здобувачем вищої освіти теоретичних знань та практичних умінь для подальшого використання їх у дійсних виробничих процесах. Організація та координація практичної підготовки здобувачів вищої освіти відбувається у відповідності з «Положенням про практичну підготовку здобувачів вищої освіти ЦНТУ» [46].

Результати удосконалення професійних навичок обговорюються на засіданнях кафедр, а загальні підсумки підбиваються на засіданнях Вчених рад факультетів. Щорічно проводяться соціологічні опитування випускників, здобувачів вищої освіти, потенційних роботодавців, які забезпечують моніторинг якості організації практики.

Зазначимо також, що в ЦНТУ запроваджено комплексне співробітництво із зацікавленими організаціями та підприємствами задля забезпечення професійного навчання високої якості.

Серед основних завдань в рамках співробітництва з партнерами відзначимо:

- аналіз та прогнозування ринку праці, сприяння зайнятості випускників;
- розробка вимог до професійних якостей фахівців;
- спільні зусилля з розробки змісту, а також інформаційних, методичних, технічних засобів вибіркової складової навчальних планів та програм ЦНТУ, оцінка їх якості;
- ресурсна підтримка й реалізація спільних навчальних програм та практик різних видів, діагностика рівня готовності фахівців;
- залучення здобувачів вищої освіти до реалізації виробничої і дослідницької діяльності підприємств, установ та організацій.

Окрім усього іншого, ЦНТУ регулярно проводить самооцінку ефективності заходів із гарантування якості вищої освіти. Самоаналіз включає реальні дані щодо діяльності університету, зовнішню оцінку, результати соціологічних опитувань здобувачів вищої освіти.

Отже, нами з'ясовано, що повноцінне виконання закладом вищої освіти своїх функцій та висока якість освіти в сучасній дійсності значною мірою залежать від управлінських процесів. Для цього, як стверджують науковці, необхідне створення сучасної комунікаційної системи документаційного забезпечення управління ЗВО, покликаної забезпечити формування повноцінного документаційного ресурсу, належні умови зберігання та

використання документованої інформації для досягнення успішної реалізації управлінських рішень щодо надання високоякісних освітніх послуг. Ця система має створюватися на основі передових ІТ-рішень, досвіду документознавства і документообігу у відповідності з інформаційним потребами установи. Це має створити умови для здійснення переходу від аналізу потреб установи у документальній інформації до надання необмеженого доступу до засобів електронної комунікації та свободи вибору інформації з документаційного фонду у будь-який час.

Класифікація ознак інноваційної КСДЗУ у ЗВО, на думку науковців, має враховувати три групи факторів: рівень системності інновацій, інноваційний потенціал, функціональне призначення документаційних систем [77].

Наявність ефективної КСДЗУ ЗВО потребує впорядкування діловодної практики. На сьогодні ці системи мають локальний характер, вони відрізняються за змістом і спрямуванням.

Наявність високотехнологічних документаційних систем у ЗВО допомагає закріпити важливу інформацію в документах, зокрема при:

- відображенні подій і заходів на рівні установи або її окремого підрозділу;
- складанні та реалізації індивідуального плану науково-педагогічним працівником;
- відображенні досягнутих результатів здобувачем вищої освіти у засвоєнні навчального матеріалу;
- узагальнення результатів роботи за визначений період тощо.

Окрім того, застосування інноваційних технологій документаційних систем створює умови прозорості виконання обов'язків кожним співробітником відповідно до своєї посади. Керівник установи отримує можливість контролю навчального процесу та його матеріально-технічного забезпечення.

Важливе значення має впровадження внутрішніх систем забезпечення і вдосконалення якості через ефективну КСДЗУ ЗВО. При проєктуванні систем внутрішнього забезпечення якості потрібно враховувати такі елементи, як:

- доступність інформації щодо програм навчання, прозорі правила їх створення, оцінювання та розвитку;
- стандарти кваліфікаційних робіт;
- архівування окремих елементів навчального процесу і результатів навчання здобувачів освіти.

В деяких ЗВО України важливою складовою КСДЗУ є автоматизована система управління навчальним навантаженням. Вона діє за рахунок введення в систему модуля, який надає можливість автоматичного розрахунку необхідної частки аудиторного навантаження на здобувача. Це дозволяє забезпечити диференційований підхід до розробки навчальних планів спеціальностей, оперативно реагувати на зміни в контингенті здобувачів, отримувати всю необхідну для організації навчального процесу інформацію.

Отже, єдина технологія КСДЗУ ЗВО покликана забезпечити автоматизацію діловодства, можливість керування освітнім процесом та здійснення контролю виконання документів. Її формування пов'язане зі створенням цілісної системи принципово нових, а саме – атрибутивних засобів управлінських процесів документування інформації. Втілення такої системи в практичній площині має сприяти підвищенню рівня діловодної культури в установі, полегшенню контролю за виконанням розпоряджень керівників ЗВО. Вона є дієвим засобом виявлення досягнень працівників, розвитку ініціативності й самодіяльності здобувачів.

Упровадження КСДЗУ ЗВО дасть змогу пов'язати електронну документацію в єдиний інформаційний простір, провести упорядкування управлінського процесу. А створення документаційного фонду ЗВО й можливість оперативного доступу до нього працівників, зі свого боку,

забезпечить інформаційну підтримку прийняття будь-яких рішень у всіх підрозділах закладу вищої освіти.

Зазначимо також, що запровадження й використання інновацій у системі електронної комунікації ЗВО потребує певних передумов: фінансових, технологічних, психологічних тощо. В умовах сьогодення важливо використовувати їх для переорієнтації навчального процесу на індивідуальну, особистісно-орієнтовану форму навчання.

ЦНТУ визначив для себе стратегічні завдання щодо політики гарантування якості вищої освіти. Йдеться про подальше вдосконалення існуючих процедур забезпечення якості освітньої діяльності; сертифікацію системи управління якістю за міжнародним ISO 9001: 2015; створення позитивного іміджу й покращення позицій ЦНТУ у рейтингах ЗВО.

2.3. Досвід та інновації документаційного забезпечення освітньої підготовки майбутнього фахівця інформаційної сфери

Належна якість освітньої підготовки майбутнього фахівця визначається нині ступенем відповідності рівня його знань, умінь й навичок суспільним викликам, професійним вимогам, готовності до творчого освоєння дійсності, усвідомлення призначення, місця, сенсу й ролі своєї діяльності у межах суспільного цілого. Серед важливих характеристик сучасної системи професійної підготовки у ЗВО слід відзначити наступні: застосування індивідуальних траєкторій діяльності й способів реалізації професійних завдань; формування гнучкого стилю науково-професійного мислення, готовності й здатності до інновацій.

Підготовка майбутніх фахівців-інформаційників в Центральноукраїнському національному технічному університеті здійснюється кафедрою історії, археології, інформаційної та архівної справи. Йдеться про підготовку фахівців ОКР «бакалавр» і «магістр» ОПП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» спеціальності В13

«Бібліотечна, інформаційна та архівна справа» галузі знань В «Культура і мистецтво». Навчання кадрів відбувається за багатоступеневою схемою у відповідності до Закону України «Про вищу освіту», «Положення про державний вищий заклад освіти», «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» та вимог інших нормативних документів освітньої галузі України.

В нинішніх умовах діяльність кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи полягає в реалізації освітнього, наукового й виховного процесу. Основні напрямки діяльності кафедри:

- навчальна діяльність;
- методична робота;
- науково-дослідна діяльність;
- виховна робота;
- профорієнтаційна робота;
- зв'язки з громадськістю.

Кожен з перелічених напрямків має свою специфіку й відповідне документаційне забезпечення.

Так, навчальна діяльність пов'язана зі створенням навчальної документації (навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін, силабуси). Методична робота охоплює підготовку й видання навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій до вивчення навчальних дисциплін, створення різноманітної методичної документації. У науково-дослідній діяльності беруть участь: викладачі кафедри, здобувачі вищої освіти (бакалаври, магістри), аспіранти. Науково-дослідна діяльність спрямована на професійне вдосконалення науково-педагогічних працівників, навчання в аспірантурі та докторантурі, написання наукових праць, участь у наукових конференціях і проектах, що підтверджується відповідною документацією.

Активне використання електронних комунікацій в різних сферах життєдіяльності також дає можливість створення системи документаційного

забезпечення управління ЗВО як автоматизованої системи багаторазового використання, що має сприяти оперативності пошуку, опрацювання та передачі документальної інформації, а також надійність її зберігання.

Законодавство України визначає поняття інформаційної (автоматизованої) системи як «організаційно-технічної системи, у якій реалізується технологія обробки інформації з використанням технічних і програмних засобів; а обробка інформації в системі – це виконання однієї або кількох операцій, які здійснюються в системі за допомогою технічних і програмних засобів» [54].

Сьогодні кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи залучена до створення загальноуніверситетської автоматизованої системи управління якістю вищої освіти. Приєднання до цієї структури має забезпечити формування цілісного освітнього простору, ознаками якого є мобільність освітньої спільноти, гнучкість і багатогранність освітнього контенту і технологій її його реалізації з урахуванням національних традицій. Це зі свого боку, на думку Т. Костирко, забезпечує «підвищення якості освіти; зберігання, розвиток і ефективне використання науково-педагогічного потенціалу; створення умов для поетапного переходу до нового рівня освіти на основі інформаційних технологій» [28].

Така автоматизована система управління (АСУ) якістю вищої освіти є необхідною умовою діяльності будь-якого ЗВО на новітньому етапі організації. Функціонування АСУ має інформаційне, операційне, функціональне відображення, забезпечує автоматизацію ділових процесів, сприяє підвищенню кваліфікації персоналу та результативності праці, визначає терміни підготовки документів, здійснює контроль за їх виконанням. Усе це сприяє також збільшенню обсягу освітнього сервісу.

Цю систему можна використовувати для полегшення розрахунів штатного складу науково-педагогічних працівників, погодження навчальних планів та освітнього контенту між факультетами та між кафедрами з метою недопущення їхнього дублювання, забезпечення інструментами керування

навчальним навантаженням, оперативного реагування на отримання актуальної інформації тощо.

Очікується, що нові цифрові технології мають витіснити ручні процедури в документуванні управлінської діяльності. Тому перед ЦНТУ, як і будь-яким іншим закладом вищої освіти, «постає завдання щодо визначення видів і обсягів електронного контенту, технологій та приладів зберігання інформації, передавання її до споживачів» [79].

Усе це дає змогу не лише сторонитися великої кількості паперових документопотоків, обмежувати зайві узгодження різного рівня, а й впливати на доступність знань, якість освіти ефективність діяльності ЗВО.

Інформаційно-документаційне забезпечення освітньої діяльності спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа» відкриває для здобувачів можливість користування електронним каталогом бібліотеки ЦНТУ, необмежений доступ до Інтернет, вільний доступ до репозитарію ЦНТУ CUNTUR, доступ до платформи дистанційного навчання Moodle.

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи проводить активну профорієнтаційну роботу щодо залучення молоді до участі в конкурсі для вступу до Центральноукраїнського національного технічного університету.

Серед профорієнтаційних заходів необхідно відзначити наступні:

- наукове консультування в межах співпраці з Кропивницьким територіальним відділенням МАН;
- виступи науковців кафедри на місцевому телебаченні;
- підготовку та оновлення інформаційних матеріалів про діяльність кафедри (веб-сайт кафедри, стенди, буклети, мультимедійні презентації);
- налагодження співпраці з обласним управлінням освіти та районними відділами освіти м. Кропивницький;
- активізація співпраці з закладами освіти;

- проведення Днів відкритих дверей, участь у Ярмарках професій, зустрічах викладачів і здобувачів із учнями шкіл на базі кафедри;
- залучення випускників минулих років та здобувачів, які продовжують навчання, до агітаційної роботи.

Майбутні претенденти на здобуття вищої освіти також мають можливість ознайомлення з навчальним планом та основними дисциплінами, що викладаються на кафедрі, матеріально-технічним, інформаційним забезпеченням, бути представленими викладачам кафедри.

Втілення в життя цих заходів підвищує поінформованість абітурієнтів та престиж освітньо-професійної програми «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа».

Фаховий рівень майбутніх інформаційників забезпечено такими видами навчальної роботи – лекції, практичні заняття, курсові роботи, різного виду практики. Значну увагу викладачі кафедри приділяють книгозабезпеченню, комплектуванню дисциплін навчальними виданнями – підручниками, навчальними посібниками, методичними матеріалами тощо.

У процесі навчання використовуються навчальні аудиторії і лабораторії, оснащені новітнім комп'ютерним обладнанням та інтерактивними засобами інформування. До організації навчально-виховного процесу залучаються фахівці й матеріально-технічні ресурси підприємств, установ та організацій Кіровоградського регіону, вони є базами проходження практик здобувачами вищої освіти.

Ефективне управління навчальним процесом на кафедрі вимагає уваги до освітнього контенту фахової підготовки, визначення загальних та спеціальних компетентностей працівників інформаційної сфери.

Зазначимо, що освітня програма «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» надає можливість оволодіння фаховими навичками у сфері новітніх інформаційних технологій; здатністю окреслювати майбутні перспективи розвитку інформаційної, бібліотечної та архівної справи з урахуванням

суспільних досягнень і культурних надбань, особливостей функціонування сучасної інформаційно-технологічної інфраструктури; здатністю використовувати інформаційні ресурси для забезпечення повноцінного розвитку особистості.

До основних фахових компетенцій майбутніх інформаційників науковці відносять:

- здатність використовувати в практичній площині знання, уміння й навички стосовно управління інформаційними процесами та документообігом в організаціях та установах;

- вміння розробляти та реалізовувати різноманітні плани, ідеї, інноваційні проєкти;

- правова компетентність в сфері інформаційної політики, цифровізації та документаційного забезпечення управлінської складової;

- навички ефективної комунікації і командної роботи та ін..

Вагомою складовою освітньої підготовки майбутніх фахівців інформаційної сфери є розвиток їх технологічної компетентності. Йдеться про спроможність особистості критично та відповідально використовувати ІКТ для вирішення професійних та повсякденних завдань; вміння ефективно знаходити, обробляти, аналізувати, створювати й систематизувати велику кількість інформації, безпечно передавати її; а також розуміння етичних аспектів роботи з інформацією.

При цьому, як зазначає Л. Фліпова, «особливе значення мають збалансовані компетенції такі, як інформаційна, комунікаційна та культурна, що одночасно для фахівців-документознавців є як загальним, так і професійним» [72].

Набуття відповідних компетентностей майбутніми фахівцями інформаційної сфери напряму пов'язано з проблемою забезпечення якості освітнього процесу, його навчально-методичного та документаційного забезпечення.

Науково-педагогічними працівниками кафедри ведеться пошук нових можливостей для збереження цілісності педагогічного процесу, часткової відмови від традиційних форм навчання, перетворення освіти на неперервний процес формування особистості. В сучасних реаліях уявляється доцільним використання дистанційної освітньої технології, що постає як сукупність інноваційних технологій (переважно ІКТ), які здійснюють інформування про освітні послуги в діалогому режимі.

Дистанційна технологія є досить розповсюдженою. Її популярність можна пояснити, в першу чергу, доступністю освіти для тих осіб, які мають обмежені фізичні можливості, проблеми з мобільністю або проживають у віддалених районах. Серед інших особливостей дистанційної технології слід відзначити її інтерактивний характер, гнучкість та адаптивність, можливість використання різноманітних онлайн інструментів та сервісів. Підтримуємо тих авторів, які називають дистанційне навчання «однією з форм одержання неперервної освіти, яка покликана реалізувати права людини на свободу й одержання інформації». Окрім того, дистанційна освіта вважається «універсальною, синтетичною, інтеграційною, гуманістичною формою навчання, яка створює умови для тих, хто навчається» [5:81].

Розробка дистанційного курсу передбачає проведення аналізу цільової аудиторії здобувачів освіти, визначення змісту навчальної дисципліни, актуальної тематики й відповідного методичного забезпечення, а також означення специфіки навчальної дисципліни (наприклад, з'ясування того, чи вимагає дисципліна опанування специфічними програмними компонентами та продуктами).

До всіх тем дистанційного курсу навчальної дисципліни додаються різноманітні наочні навчальні матеріали (документи професійного спрямування, фото, відео); завдання для самостійної роботи включно з методичними рекомендаціями до їх виконання. До структури окремих тем можуть вноситися й інші навчальні матеріали, що відповідають освітньому

контенту та спрямовані на удосконалення навчальної підготовки здобувачів освіти.

З метою управління самостійною роботою здобувачів вищої освіти науково-педагогічними працівниками кафедри активно використовуються можливості Інтернету (йдеться про канали комунікації онлайн, електронну пошту, електронні каталоги, пошукові системи, доступ до мультимедійного і графічного змісту Web). Очевидно, що електронні засоби навчання доцільно застосовувати для детального освоєння окремих тем, роз'яснення проблемно-пошукових питань, підготовки до написання кваліфікаційних робіт, виконання проєктних завдань.

Поступово розширюється й спектр застосування програм загального призначення у навчальному процесі, таких як: Microsoft Excel, Microsoft Word, Microsoft Power Point, Microsoft Publisher, Microsoft Front Page, Adobe Photo shop та інших. Вони можуть бути корисними і цікавими для підготовки освітніх продуктів творчого характеру, наочних матеріалів, підсумкових контрольних тестів. При цьому здобувачі отримують можливість створити і власний інтелектуальний продукт (повідомлення, доповідь, реферат, презентацію тощо), проте порушується проблема дотримання інформаційної гігієни, академічної доброчесності, недопущення так званого «інформаційного безладу».

Заслуговує на увагу тривала співпраця науково-педагогічного персоналу кафедри з провідними науковими та інформаційними установами і організаціями Кіровоградського регіону – Державним архівом Кіровоградської області, КЗ «Обласна універсальна наукова бібліотека імені Дмитра Чижевського», Департаментом культури, туризму та культурної спадщини Кіровоградської обласної державної адміністрації, Кіровоградською регіональною бібліотечною асоціацією, ГО «Будинок учених Кіровоградщини», та ін.. Ці зв'язки обумовлювали спільну науково-дослідну роботу, яка реалізується під час проведення спільних заходів, виконання наукових досліджень.

Суттєву роль у забезпеченні фахової підготовки здобувачів вищої освіти відіграє розвиток партнерства у науковій та освітній сферах, зміцнення міжнародної взаємодії.

Міжнародні зв'язки кафедри – це участь у реалізації міжнародних проєктів, підписання міжнародних угод про співпрацю, організація курсів для вивчення іноземних мов з метою професійного розвитку викладачів і здобувачів. Упродовж останніх років кафедрою укладено угоди про співпрацю з: Університетом в Білостоці (Республіка Польща) – Угода про співробітництво між кафедрою новітньої загальної історії Університету в Білостоці і кафедрою історії, археології, інформаційної та архівної справи ЦНТУ від 21.04.2021 р. терміном на п'ять років; Інститутом історії Ягеллонського університету щодо налагодження співпраці у сфері науково-дослідницької, навчальної, видавничої та рекламної діяльності Лист про наміри Укладений 21.01.2022. Дія безстрокова.

Науковці кафедри беруть участь у роботі Польського нумізматичного товариства; долучалися до Проєкту «FLAME (Framing the Late Antique and early Medieval Economy) із дослідження та реконструкції економіки Середземномор'я та прилеглих регіонів в період переходу від античності до раннього середньовіччя» (США. Принстонський університет 2022 р.).

Отже, в цілому якість підготовки майбутніх фахівців інформаційної сфери з ОПП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа» галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки» на кафедрі історії, археології, інформаційної та архівної справи ЦНТУ відповідає вимогам нормативних документів МОН України щодо підготовки фахівців ОКР «бакалавр» та «магістр», кадровим вимогам потенційних роботодавців та потребам сучасності.

Разом з тим, виявлено залежність діяльності підрозділу освітньої установи від ефективності управлінських процесів. Йдеться про систему, покликану забезпечити формування повноцінного документаційного ресурсу, належні умови зберігання та використання документованої інформації для

досягнення успішного забезпечення управлінських рішень та надання високоякісних освітніх послуг. Ця система має створюватися із застосуванням новітніх інформаційних технологій, досвіду документознавства і документообігу з організаційними структурами ділових служб ЗВО у відповідності з інформаційним забезпеченням потреб установи. Саме інноваційні технології мають забезпечити перехід від дослідження потреб установи у документальній інформації до надання необмеженого доступу до засобів електронної комунікації та вільного вибору необхідних даних з документаційного фонду у будь-який час.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

3.1. Використання зарубіжного досвіду контролю якості освітньої діяльності

У сучасних реаліях зростає роль інтелектуального потенціалу, знань, високих технологій. Виникає потреба у фахівцях нової якості та їх швидкої адаптації до нових суспільних реалій. Проблема якості освітніх послуг постає як одна з ключових. Важливими орієнтирами стратегії розвитку вищої освіти в Україні визначено її доступність та конкурентоспроможність згідно з вимогами інноваційного розвитку суспільства в цілому, сталого розвитку економіки, соціальної сфери, що має забезпечувати й особистісний розвиток людини в процесі навчання протягом життя. З цієї точки зору якість освіти трактується науковцями як «збалансована характеристика системи освіти щодо її здатності забезпечити ефективну підготовку конкурентоспроможних фахівців» [7:50].

Європейські країни спрямовують зусилля на посилення привабливості Європейського простору вищої освіти, дбаючи про формування спільної системи управління якістю вищої освіти.

Виникає необхідність вивчення зарубіжного досвіду контролю якості освітньої діяльності, порівняння результатів функціонування освітньої системи України з національними освітніми системами інших держав. При цьому важливо розуміти, що пошук ефективного рішення проблеми підвищення рівня управління ЗВО можливий лише із використанням моделей управління чи менеджменту якості, а дієвим може бути лише управління, засноване на моніторингу поточних та стратегічних результатів розвитку освіти. Контроль якості підтверджує відповідність показників якості встановленим вимогам.

Якість освіти – це категорія багатоаспектна. Вона включає низку складників, які є показниками якості: системи управління освітою; змісту освіти; методів і технологій навчання; знань, способів вирішення завдань;

механізмів контролю якості освітньої діяльності тощо. Європейський центр із вищої освіти ЮНЕСКО (СЕПЕС) вимогами до якості освіти вважає також: «інституціональну місію й мету закладу освіти; параметри освітньої моделі, програми або дисципліни; гарантоване виконання базових стандартів та еталонів; прагнення до постійного вдосконалення навчального процесу; якість персоналу; якість інфраструктури та умов реалізації освітнього процесу в конкретному закладі освіти» [7:50].

Ідея розробки стратегії управління якістю освіти в Європейському Союзі (ЄС) має досить тривалу історію (з 1985 року), коли у Великій Британії, Франції і Нідерландах було ініційовано процеси із забезпечення якості освіти у вищій школі. У 1994 – 1998 рр. було реалізовано пілотний проєкт Європейського Союзу із забезпечення якості освіти, підсумком якого стало прийняття Радою міністрів з освіти ЄС «Рекомендацій про Європейське співробітництво в забезпеченні якості вищої освіти (98/561/ЄС)». Далі відбулося підписання європейськими країнами низки декларацій щодо реформ у вищій освіті, започаткування Європейської мережі агентств з якості освіти.

В основу європейської системи управління якістю вищої освіти покладена так звана американська модель, що поєднує внутрішнє самооцінювання якості в межах певного закладу освіти і зовнішню оцінку діяльності ЗВО з точки зору його відповідальності перед суспільством. Система освіти у США характеризується тісним зв'язком із великими корпораціями, різними фірмами. Як правило, діяльність ЗВО забезпечується місцевим законодавством того чи іншого штату.

Регулятором системи освіти постає суспільство, яке через потребу роботодавців у трудових ресурсах формує відповідні запити до закладів вищої освіти й здійснює контроль за якістю фахової підготовки. У ЗВО працюють служби підтримки працевлаштуванню випускників. На педагога покладається відповідальність за рівень викладання окремих дисциплін у ЗВО. Програми навчальних дисциплін схвалюються радою факультету,

деканом, університетською комісією з навчальних планів. Проте, здебільшого цей розгляд має формальний характер. Зовнішній контроль за якістю навчання здійснюється комісіями, що формуються з числа випускників, викладачів інших ЗВО, членів опікунської ради. [33].

Кожна європейська країна напрацювала власні підходи до контролю якості освіти та оцінювання її результатів.

Так, Німеччина презентує дуальну модель професійної освіти, побудовану на зв'язку системи професійного навчання з виробничими процесами конкретного підприємства. В рамках дуальної системи перелік освітніх програм визначається відповідно до економічних потреб і в тісній взаємодії з партнерами на різних рівнях. Траєкторія та зміст освітніх програм ґрунтується на вимогах, які згодом висуватимуться до потенційних працівників. А сама підготовка фахівців здійснюється на основі паралельного навчання у вищій школі та на підприємствах. Модель дуальної освіти в Німеччині є національною програмою, що фінансується з бюджету.

У Франції більшість здобувачів обирає університетську освіту, що обумовлено високою якістю навчання та наданням необмежених можливостей, які відкриваються перед випускниками університетів. У Франції дуже високий рівень вимог до рівня знань студентів, проте французька система дозволяє здобувачам освіти формувати індивідуальний навчальний план, доповнюючи обов'язкові дисципліни предметами за вибором. Французька система вищої освіти має також чітку практичну орієнтацію освітніх програм, які включають обов'язкове стажування, під час проходження якого студентам пропонується перетворити знання у навички і довести їх до досконалості на реальних прикладах.

Повністю відповідає європейським стандартам система освіти у Польщі. Популярність отримання вищої освіти тут пояснюється високою якістю навчання і чудовими перспективами в плані подальшого працевлаштування. Дипломи випускників ЗВО дійсні у всіх країнах ЄС, що значно розширює можливості фахівців і збільшує їх шанси на отримання

престижної роботи. Висока якість освіти в польських ЗВО забезпечується за рахунок: відповідності матеріальної та методичної бази до європейських порядків; обов'язкового виконання програм двома мовами (польською та англійською); високим рівнем кваліфікації професорсько-викладацького складу.

Загальною тенденцією в організації освітнього процесу європейських ЗВО є відмова від жорсткої регламентації структури і змісту програм, введення гнучких систем навчання. Цей досвід активно впроваджують й вітчизняні заклади вищої освіти, зокрема і ЦНТУ.

Згодом було розроблено та узгоджено стандарти, рекомендації та процедури із забезпечення та оцінки якості освіти – European quality assurance standards and guidelines (ESG). Їхнє головне призначення полягає у наданні допомоги та визначенні орієнтирів як для закладів вищої освіти, що розробляють власні системи забезпечення якості, так і для агенцій, які здійснюють незалежний контроль й оцінювання якості.

Міжнародним стандартом ISO 21001:2018 визначено фундаментальні засади щодо створення внутрішньої системи гарантування якості у закладі освіти на основі процесного підходу. Увагу до процесного підходу можна пояснити тим, що він, на думку науковців, гарантує ефективність результатів завдяки «здійсненню управління ресурсами і діяльністю як процесом» [23].

Запровадження політики підтримки системи контролю якості освітньої діяльності у закладах вищої освіти має спиратися на засади студентоцентрованого освітнього середовища, традицях і культурі ЗВО, системі ціннісних орієнтирів, що зумовлюють поведження закладу освіти на освітньому ринку. Усе це має гарантувати ефективне виконання місії та стратегії закладу вищої освіти, прокласти шлях у майбутнє.

Отже, актуальним завданням є впровадження стратегії безперервного покращення якості, до якої мають бути долучені усі зацікавлені особи; задіяні механізми погодження, контролю та моніторингу власних програм контролю якості освіти.

Щодо зовнішньої оцінки ЗВО, то необхідно зазначити про відповідність всіх процедур меті і завданням, а будь-яких рішень розробленим критеріям оцінювання, що застосовуються однаково для всіх. Результати зовнішньої оцінки у формі зведень з опису та аналізу виявлених даних оприлюднюються агенствами з гарантування якості, що мають повноваження для провадження зовнішнього оцінювання. Ці агентства діють на основі встановлених правових норм й отримують визнання з боку компетентних органів влади єдиного європейського освітнього простору.

У Великій Британії Агенство забезпечення якості вищої освіти (QAA) – це незалежний орган, на який покладено відповідальність за перевірку стандартів та якості вищої освіти. Агенство проводить огляди оцінки якості, розробляє посібники для постачальників, проводить відповідні дослідження.

Особливе місце у європейській практиці експертизи якості навчання посідає акредитація закладів освіти. Більшість національних акредитаційних структур мають незалежний статус, залучають зовнішніх експертів, проводять спільну зі ЗВО експертизу, публікують звіти.

Як правило, акредитація спрямовується на освітні програми (програмна, спеціалізована акредитація) і на ЗВО (інституційна акредитація). В різних освітніх системах співвідношення між обома типами акредитації вибудовується неоднаково. За останній період намітилася тенденція до їх поєднання (суміщення). Продовжується пошук необхідного балансу, оскільки просте інституційне оцінювання не досягає базових основ діяльності ЗВО, а програмне оцінювання може обернутися для багатьох ЗВО зайвим адміністративним тягарем.

Отже, у зарубіжних країнах створені та успішно функціонують національні системи оцінювання якості освіти. Ці системи, як правило, є достатньо незалежними від органів управління освітою, вони продукують цілком об'єктивну інформацію, яку використовують для корегування стратегії і тактики освітніх політик, дослідження результативності освітнього процесу, удосконалення діяльності закладів освіти.

Аналіз існуючих зарубіжних систем контролю якості вищої освіти підтверджує різноманітність та специфіку повноважень відповідних організацій, зайнятих їх забезпеченням. Традиційний комплекс реалізованих ними завдань включає покращення якості освітньої діяльності в контексті суспільних потреб; надання ресурсної підтримки та інформаційного супроводу закладам вищої освіти для реалізації різноманітних програм контролю якості освіти; поширення кращих практик та інновацій.

Аналіз Європейських стандартів гарантування якості вищої освіти дає можливість визначити ключові вимоги й тенденції розвитку європейської системи контролю якості освіти в Україні. Йдеться про:

- чітку окресленість політики забезпечення якості та належних до неї процедур;
- визначення стратегічних цілей, змісту окремих процедур і виконавців;
- безумовне дотримання критеріїв діяльності із забезпечення якості;
- дієва система постійного спостереження, контролю та аналізу;
- доступність і відкритість інформації з проблем якості освіти.

Виконання цих вимог потребує реалізації низки важливих заходів:

- створення Національного освітнього центру акредитації;
- підвищення міжнародного статусу України у зовнішній системі забезпечення якості;
- створення та впровадження механізмів правового регулювання участі працедавців у процедурі дотримання соціальної відповідальності за якість освітнього сервісу;
- активне залучення здобувачів освіти до національної системи забезпечення якості;
- запровадження моніторингу якості вищої освіти (на постійно діючій основі) з урахуванням зарубіжного досвіду та національних напрацювань;

- удосконалення системи контролю й оцінювання ефективності освітньої діяльності ЗВО як важелів управління якістю освітньої галузі;
- гарантування відкритості, прозорості та доступності відомостей, інформаційних повідомлень з питань забезпечення якості освіти.

Отже, кожна країна має право самостійно вирішувати питання щодо експертизи якості вищої освіти беручи до уваги національну специфіку. У питанні вироблення стандартів якості освіти Україна мусить наближати і поєднувати власні напрацювання та сучасний зарубіжний досвід. Тому вважаємо доцільним посилити увагу до розробки систем менеджменту якості; функціонування незалежних агентств з питань надання якісних освітніх послуг; створення різнорівневих систем якості.

3.2. Вектори модернізації професійної підготовки фахівців інформаційної сфери в Україні

В умовах сфери гнучкої зайнятості потреба у висококваліфікованих фахівцях інформаційної сфери є досить високою. Йдеться про фахівців з високим рівнем мотивації і самостійності, креативності, здатних опрацьовувати інформаційні ресурси і масиви на високому професійному рівні, ефективно застосовувати у своїй діяльності знання, уміння й навички, засвоєнні під час навчання (діловодну термінологію, принципи традиційного та електронного документообігу, роботу з ІС та CRM, технології штучного інтелекту, блокчейну тощо).

Професійна підготовка фахівців сфери інформаційної діяльності характеризується поліфункціональністю, що безумовно впливає на зміст освітніх програм, а також форми і методи навчальної діяльності. Теоретична складова навчання кадрів передбачає вивчення специфіки діяльності інформаційних установ, закономірностей функціонування інформаційно-документаційних систем цих установ, технологічні можливості управління інформаційними ресурсами. Практична складова підготовки має

спрямовуватися на оволодіння вміннями аналітико-синтетичного опрацювання інформації, методами і технологіями управління документаційними процесами, виявлення здатності до застосування знань в ситуаціях практичної дії та комплексного аналізу діяльності інформаційних установ.

В умовах сьогодення очевидно слід звернути увагу й на значущість аксіологічної складової освітніх програм. Її сутність полягає, як зазначають науковці, у «здатності майбутніх фахівців не лише діяти на основі етичних міркувань в міжособистісному і професійному спілкуванні, а й усіляко підтримувати принципи академічної доброчесності, цінувати й поважати різноманітність і мультикультурність...діяти відповідально та свідомо» [11:231] При цьому, головним орієнтиром модернізації професійної підготовки майбутніх інформаційників визнано «інтелектуалізацію усіх ключових компонентів її змісту – техніко-технологічного, проектно-аналітичного, дослідно-інноваційного, комунікаційного, аксіологічного (морально-етичного), психолого-педагогічного, організаційно-управлінського» [11:231].

Своєчасним завданням, на наше переконання, виглядає й посилення міждисциплінарного чинника в системі фахової підготовки майбутніх інформаційників, що обумовлюється об'єктивними процесами розвитку комунікаційного простору в глобальному масштабі.

Серед провідних векторів модернізації професійної освіти в Україні часто називають діяльнісний підхід до навчання. Це – сучасний метод, що зосереджує увагу на активній пізнавальній діяльності здобувачів освіти, коли знання здобуваються в результаті самостійного дослідження, а не отримуються у готовому вигляді. Діяльнісний підхід спрямований на розвиток фундаментальних спроможностей майбутніх фахівців, в тому числі й інформаційної сфери, визначених стандартами вищої освіти України, а також навичок співпраці та критичного мислення. Його основні принципи: активність, проблемне навчання, практична спрямованість.

Застосування діяльнісного підходу в освітній підготовці майбутніх інформаційників допомагає відтворенню реальної дійсності, в умовах якої можна навчитися вирішувати важкі специфічні завдання, забезпечувати якість їх виконання, здійснювати оцінювання результатів діяльності. Все це має засвідчити готовність фахівця до виконання своїх професійних обов'язків.

Діяльнісний підхід науковці пов'язують з компетентнісним підходом, який «став ключовим методологічним інструментом до підготовки майбутніх фахівців» і який «підвищує системність професійної підготовки випускників, їх готовність успішно вирішувати основні завдання професійної та соціальної діяльності» [14; 77]. Тобто в умовах сьогодення оволодіння комплексом компетентностей по суті означає формування здатності здобувачів вищої освіти до існування, життєстійкості, створення потенціалу для майбутньої життєздатності.

Основною, сутнісною категорією цього підходу є професійна компетентність. Ця наукова категорія трактується як «якість особистості майбутнього фахівця, що характеризує рівень його інтеграції у середовище професійної діяльності, як і у різні соціальні середовища» [18:99]. Професійна компетентність обов'язково передбачає: «глибокі знання явищ та предметів, вільне володіння змістом власної праці, а також відповідність професійно важливих якостей особистості вимогам певного виду діяльності» [31: 181-182].

Цифрова трансформація всіх сфер життєдіяльності суспільства ставить якісно нові вимоги до професійної підготовки висококваліфікованих фахівців. Наслідки цифрової революції актуалізують питання міжпредметної взаємодії у навчанні й надбання здобувачами вищої освіти компетентностей, які називають метапредметними. А в умовах конкуренції зі штучним інтелектом адаптація до нових видів діяльності має забезпечуватися розумінням особливостей, можливостей та наслідків впровадження ІТ-

рішень, умінням приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності, наявністю навичок міжгалузевої комунікації.

Задля вирішення проблеми адаптації ідей у змісті освіти нині в педагогіці застосовується також синергетичний підхід. Це – нова методологічна орієнтація пізнавальної й практичної діяльності. Безпосереднім предметом вивчення синергетики є самоорганізація, встановлення порядку. Синергетика розглядає педагогічний процес як нестабільний, а суб'єкт навчання сприймається як інтелектуальна система, що передбачає інтеграцію в структуру особистості істотних складових.

Таким чином, реалізація синергетичного підходу до професійної підготовки майбутніх інформаційників дозволяє дослідити взаємодію складних структур в освітньому середовищі, а також зміни, які відбуваються в тих структурах як результат цієї взаємодії.

Усі названі підходи до навчання кадрів майбутніх інформаційників є нині актуальними і перспективними. Триває розробка відповідного науково-методичного забезпечення означених підходів до навчання.

Система управління якістю освіти у ЗВО також потребує певної перебудови, узгодження з міжнародними стандартами якості освіти, розробки ефективної моделі управління якістю освіти у ЗВО, надання їй універсального характеру.

Важливо розглядати таку модель з точки зору функціонування її як цілісної системи. У цій системі мають бути визначені параметри оцінювання й особливості контролю якості освіти у ЗВО, з огляду на державні стандарти; налагоджено дієвий зв'язок між усіма суб'єктами і ланками управління якістю освіти; суттєво удосконалено науково-методичне забезпечення управління якістю вищої освіти.

Сучасними авторами розробляються конкретні моделі такої системи, представляючи її як сукупність низки компонентів, зокрема, методологічно-цільового, змістовного, організаційно-управлінського, оцінювально-діагностичного, кожен з яких має власне змістовне наповнення [58].

Важливим елементом цієї системи можна вважати створення єдиного освітнього простору у ЗВО, який відіграє роль об'єднуючого фактора такої моделі. Отже, освітній простір виступає як певна єдність і неподільність створених умов, які мають забезпечити контроль якості освіти у ЗВО.

Моделювання процесу управління якістю освіти у закладі вищої освіти має спиратися на засадничі принципи, найважливішими з яких ми вважаємо принцип системності, менеджменту якості освіти, аналітичного прогнозування, оперативного регулювання, наукової компетентності.

Будь-яка модель управління якістю освіти у ЗВО покликана виконувати певні функції:

- організаційну (створення цілісного інформаційного простору);
- інформаційно-методичну (надання нормативної та навчально-методичної інформації);
- аналітико-прогностичну (виявлення проблем, визначення орієнтирів управлінської діяльності);
- інноваційну (забезпечення науково-дослідної діяльності, участь в експертній оцінці ефективності інновацій);
- діагностичну (система постійного спостереження, контролю та оцінювання якості освіти у ЗВО);
- корекційна (прийняття та реалізація управлінських рішень).

Усі зазначені функції взаємопов'язані і взаємообумовлені, поетапно змінюються, створюючи тим самим єдиний цикл управління.

Основні етапи реалізації моделі управління якістю освіти: розробка проєкту, збір та аналіз інформації, ухвала управлінського рішення, організація роботи і контроль виконання, оцінка ефективності дій.

Отже, моделювання процесу управління якістю освіти у ЗВО ми вважаємо одним з інструментів впливу на реалізацію освітнього процесу і забезпечення його ефективності.

Варто також говорити про освітні проблеми крізь призму війни, постійні загрози і випробування, які постали внаслідок збройної агресії сусідньої держави. Йдеться про: руйнування і пошкодження освітньої інфраструктури, значні матеріальні збитки, масштабні переміщення населення й закладів освіти, постійну небезпеку для життя і здоров'я учасників освітньої діяльності, втрати кадрового потенціалу, фінансові проблеми, ускладнення працевлаштування випускників.

Проте, незважаючи на складні умови, в яких працюють нині ЗВО, основними завданнями вищої освіти України залишаються гарантування якості освітньої підготовки фахівців, її орієнтація на соціальні та економічні потреби держави, інтеграція в європейський та світовий простір.

Усі ключові напрямки розвитку системи вищої освіти в сучасних обставинах окреслено у «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 рр.» [67]. Цей документ є по суті планом відбудови та подальшої модернізації системи вищої освіти в післявоєнний період. Стратегія визначає ключові, стратегічні цілі, які стосуються питань ефективності управління в освітній галузі, забезпечення якості вищої освіти, її інтернаціоналізації, привабливості закладів вищої освіти для навчання, зростання довіри суспільства до діяльності ЗВО.

Зміцненню освітньої системи, на нашу думку, сприятимуть адаптація до нових умов, використання нових технологій, розвиток міжнародних зв'язків та співпраці із зарубіжними партнерами. Потенціал для розвитку вищої освіти в нових умовах слід шукати в психологічній підтримці, інноваційних підходах, гнучкості та адаптивності, збереженні й розвитку людського капіталу, залученні ресурсів.

ВИСНОВКИ

1. Проведено аналіз сучасного стану дослідження проблеми документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти. Зауважено значний внесок у розробку цієї проблематики вітчизняних науковців. Зібрано значний обсяг даних щодо теоретичного обґрунтування концептуальних засад управління й практичної реалізації програм управління якістю освітнього сервісу у закладах вищої освіти. У наукових розвідках йдеться про системний характер процесів управління якістю освіти, вплив суспільних чинників, зокрема глобалізації, цифрової трансформації, механізмів соціального контролю на управлінські рішення. Акцентовано увагу на законодавчому й нормативно-правовому забезпеченні діяльності ЗВО, нагальних проблемах управління якістю освіти, з якими стикаються вітчизняні ЗВО, неможливістю функціонування внутрішніх систем менеджменту якості без належного документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти.

2. Окреслено джерельну базу та методи дослідження. До ключових джерел, на основі яких була виконана кваліфікаційна робота, належать: нормативні документи щодо контролю якості освіти в Центральноукраїнському національному технічному університеті; документація кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи ЦНТУ; наукова література, інформаційно-довідкові видання, електронні ресурси. Значущою складовою джерельної бази дослідження є документи, які визначають основні принципи та завдання державної політики в освітній галузі. Це – законодавчі та нормативно-правові акти (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність»), державний стандарт вищої освіти, національні стандарти з діловодства та архівної справи.

У ході дослідження було використано методи абстрагування; сходження від абстрактного до конкретного; аналізу та синтезу; моделювання та прогнозування, а також порівняльно-аналітичний метод.

3. Схарактеризовано систему управління якістю освіти, фундаментальні засади її формування та функціонування. Відзначено, що якість освіти є національним пріоритетом, тому на її забезпечення спрямовуються різноманітні ресурси суспільної громади і держави: фінансові, матеріальні, наукові, кадрові тощо. Від якості освіти сьогодні залежать національна безпека держави, технологічний прогрес, цивілізаційний поступ, культуротворчі здійснення.

4. Досліджено нормативну базу забезпечення якості освіти у Центральноукраїнському національному технічному університеті. Акцентовано на значенні документаційного забезпечення як однієї із сфер управлінської діяльності, що визначається насамперед його універсальністю, можливістю здійснювати вплив на управлінську діяльність та її удосконалення. Підставою для документування управлінської діяльності в закладах вищої освіти є необхідність підтвердження факту, та змісту управлінських дій, передання, використання, зберігання інформації упродовж певного часу або на постійній основі.

5. Проаналізовано сучасні підходи до контролю якості освітньої діяльності на прикладі документаційного забезпечення освітньої підготовки майбутнього фахівця інформаційної сфери. Розглянуто основні напрямки діяльності кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи (навчальна, методична, науково-дослідна, виховна, профорієнтаційна робота, зв'язки з громадськістю), кожен з яких має свою специфіку й відповідне документаційне забезпечення.

6. Ознайомлено із зарубіжним досвідом контролю якості освітньої діяльності ЗВО. Відзначено, що в основу європейської системи контролю якості вищої освіти покладена так звана американська модель, яка поєднує внутрішнє самооцінювання якості освітньої установи і зовнішню оцінку ЗВО з погляду його відповідальності перед суспільством. В провідних країні застосовують різні підходи до оцінки якості вищої освіти.

7. Розроблено рекомендації щодо використання інноваційних технологій документаційного забезпечення системи управління якістю вищої освіти. Йдеться про необхідність створення сучасної комунікаційної системи документаційного забезпечення управління (КСДЗУ) ЗВО, покликану забезпечити формування повноцінного документаційного ресурсу, належні умови зберігання та використання документованої інформації для досягнення успішного забезпечення управлінських рішень та надання високоякісних освітніх послуг.

8. Визначено вектори модернізації професійної підготовки фахівців інформаційної сфери в Україні. Обґрунтовано доцільність застосування діяльнісного, компетентнісного, синергетичного підходів до навчання. Відзначено актуальність і перспективність застосування означених підходів до освітньої підготовки майбутніх фахівців інформаційної сфери.

Увагу зосереджено й на розробці ефективної моделі управління якості освіти у ЗВО. Зазначено, що моделювання процесу управління якістю освіти має спиратися на засадничі принципи, найважливішими з яких є принцип системності, менеджменту якості освіти, аналітичного прогнозування, оперативного регулювання, наукової компетентності.

Узагальнено виклики, які постали перед вищою школою України в умовах воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Асеев Г. Управління сучасним документообігом: теорія, структура, методи / Г. Асеевю. *Вісник Книжкової палати*. 2011. № 5.
2. Бабин І. І. Формування системи забезпечення якості вищої освіти / І. І. Бабин. *Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Документи і матеріали*. Ч. 2 / Упоряд.: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубієнко, І. Бабин. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2004. С. 109-117.
3. Батечко Н. (2017) Управління якістю в сфері вищої освіти: методологічний аспект / Н. Батечко. *Освітологія*,(6), 156-162. Режим доступу: <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2017.6.156/162>.
4. Бездрабко В. В. Документознавство в Україні: інституалізація та сучасний розвиток: [монографія]. К.: Четверта хвиля, 2009. 720 с.
5. Биков В. Ю., Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г., Рибалко О. В., Богачков Ю. М. Технології розробки дистанційного курсу: навч. посіб. Київ: Milenium, 2008. 324 с.
6. Бриль Ю. Практика формування та реалізації змістового компоненту документознавчої освіти в Україні / Ю. Бриль. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*, 2018. [Електронний ресурс] / Ю. Бриль. Режим доступу: file:///C:/Documents%20and%20Settings/Пк/Мои%20документы/VZhDUP_2018_1_10.pdf
7. Гаращук О. В., Куценко В. І Якісна освіта – інструмент сталого розвитку (зарубіжний досвід та українські реалії). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*, 2019. Вип.1, частина 1. С. 49-55/50
8. Головань С. М. Сучасна технологія діловодства. Моделювання та інформаційні технології: Збірка наукових праць. К.:ІПМЕ ім. Г. Є. Пухова НАН України, 2009. Вип. 53. / С. М. Головань. URL:

<http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/29672/05-Golovan.pdf?sequence=1>.

9. Гончаренко Є. О. Системи електронного документообігу як складова частина загального інформаційного середовища закладу вищої освіти / Є. О. Гончаренко. Управління розвитком складних систем, 2023. № 55. С. 133-139.

10 Грабовенко Н. Система управління якістю вищої освіти: структурно-функціональний аналіз / Н. Грабовенко. *Університетські наукові записки*, 2020. №6 (78). С. 26-32 www.unz.univer.km.ua

11. Гуменчук А. В. Вища бібліотечна освіта: еволюційна трансформація та закономірності розвитку: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. 284 с.

12. Демуз І. О. Документаційне забезпечення діяльності державних установ: навч.-мет. посіб. / І. О. Демуз. Переяслав-Хмельницький (Київська область): Домбровська Я. М., 2018. 210 с.

13. ДК 010:2021 Класифікатор управлінської документації. (Чинний від 19.04.2021 р. № 525-21) URL: <https://undiasd.arcives.gov.ua/doc/klasifikator.pdf>

14. Драч І. Компетентнісний підхід як ключовий методологічний інструмент модернізації підготовки майбутніх викладачів вищої школи / І. Драч. *Теорія та методика управління освітою*, 2011. № 7. С. 47-56.

15. ДСТУ 3017: 2015. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять – На заміну ДСТУ 3017-95 (Чинний від 2016-07-01, № 65). Київ : Держстандарт України, 2016.

16. ДСТУ 4163:2020. Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації – На заміну ДСТУ 4163-2003 (Чинний від 2021-09-01, № 144). Київ : Держстандарт України, 2021.

17. ДСТУ 3844–99. Державна уніфікована система документації. Формуляр-зразок. Київ: Вимоги до побудови документів. (Чинний від 2000-07-01). Вид. офіц. Київ : Держстандарт України, 2000.

18. Дубасенюк О. А. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред.. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 412 с. С.99

19. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Кремінь. Київ: Юридична література, 2008. С.34(1040 с.).

18.=20. Загорецька О. М. Теорія діловодства як галузь наукових знань / О. М. Загорецька. *Студії з архівної справи та документознавства* / ДКАУУ. УНДІАСД. 2007. Т.8. С.139-141.

21. З історії розвитку систем електронного документообігу. Особливості впровадження електронного діловодства в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: [URL:http://studopedia.com/ua/1_53714_z-istorii-rozvitku-sistem-electronnogo-documentoobigu-osoblivosti-vprovadzheniya-electronnogo-dilovodstva-v-ukraini.html](http://studopedia.com/ua/1_53714_z-istorii-rozvitku-sistem-electronnogo-documentoobigu-osoblivosti-vprovadzheniya-electronnogo-dilovodstva-v-ukraini.html).

22. Зленко А., Іващенко А. Підготовка фахівців сфери документаційного забезпечення управління та інформаційної діяльності: історичні передумови та перспективи. *Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація*. № 12 (2021). С. 145-170. Режим доступу: <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2021-12-145-170> .

23. Іванишин А. В. Європейські та міжнародні підходи до управління якістю освіти з використанням інтелектуальних технологій. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/mar/29952/stattyaiivanyshyn2023.pdf>].

24. Качмала В. І. Сучасні технології і вирішення актуальних питань документаційного забезпечення управління й архівної справи / В. І. Качмала. URL: http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/nuk_konf/19/2.pdf#page=86.

25. Козак І. (2020) Удосконалення документаційного забезпечення управління підприємством на основі використання інформаційних технологій / Козак І. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. Том 1. № 12.

26. Копняк К.В. Електронний документообіг : опорний конспект лекцій
Вінниця : Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2018. 63 с.

27. Крохмаль І. Аналіз сучасної системи професійної підготовки
майбутнього фахівця-документознавця в закладах вищої освіти України / І.
Крохмаль. *Вісник Луганського національного університету імені Т.
Шевченка*. 2018. № 8 (322). Ч. 2. С. 63-74.

28. Костирко Т. Формування ресурсної бази інформаційного
забезпечення освіти в умовах регіону / Т. Костирко. *Вісник Книжкової
палати*, 2008. №2. С. 25-27.

29. Кулешов С. Г. Управлінське документознавство: навч. посібник.
Київ: ДАКККіМ, 2003.

30. Кульчицька А. В. Якість освіти та її оцінка в контексті європейської
та міжнародної інтеграції. Dspace.uzhnu.edu.ua 2014. С.139-144
[URL:https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/9896/1/23.pdf](https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/9896/1/23.pdf)

31. Кухтяк О. Інноваційні підходи до науково-методичного
забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної,
бібліотечної та архівної справи / О. Кухтяк. *Молодь і ринок*, 2018. № 5 (160).
С. 179-183 С. 181-182.

32. Литвин С. Документаційне забезпечення управління вищим
навчальним закладом як чинник надання якісної освіти та доступності знань
(історіографічний аналіз) / С. Литвин. *Бібліотекознавство.
Документознавство. Інформологія*, 2013. № 1. С. 4-8. Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2013_1_3

33. Локшина О. І. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та
українські перспективи / О. І. Локшина. Київ. К.І. С.2004. 128с.].

34. Матвієнко О. Основи організації електронного документообігу:
навч. посіб./ О. Матвієнко, М. Цивін. К.: Центр навч. літератури, 2008. С. 112.

35. *Методологія наукових досліджень* [Електронний
ресурс]:навчальний посібник для підготовки докторів філософії
спеціальностей 161 Хімічні технологія та біоінженерія, 162 Біотехнології та

біоінженерія, 163 Біомедична інженерія /КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Астрелін І. М., Косогіна І. В., Кирій С. О. – Електронні текстові данні (1 файл: 8,9 Мбайт URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/889e6ada-9c5f-4404-837f-62c7171645e0/content> С.32/121с.

36. Мешков Д. Електронний документообіг: обіг, зберігання, використання, законодавчі аспекти. Досвід ФРН (1990-2000). *Архіви України*, 2001.№ 6. С.73-87.

37. Основи організації електронного документообігу. У 2-х т. / І. Васьков та ін.; за ред. проф.. В. Хорошка. К.: ДУІКТ, 2008. Т.1, Т.2

38. Палеха Ю. І. Класифікація управлінських документів в організації / Ю. І. Палеха. *Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: міжвідомчий. наук. збірн.* Вип. 9. Київ, 2007. С. 100–109.

39. Павловський С. А., Поворозник М. Ю., Мельник Н. О., Санченко О. В., Вершинін О. Г. Вища освіта України в умовах воєнного стану: виклики, сучасний стан, перспективи. *Науковий журнал «Розвиток міста»*. Випуск 3 (03), 2024. С. 77-82.

40 Панасюк Н. Л. Роль та місце управління якістю освіти в системі загального менеджменту / Н. Л. Панасюк. *ScienceRise Pedagogical Education*. 2015. №4/5(9).С.18-21. https://nbuv.gov.ua/UJRN/text_2015_4%285%29_5

41. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 р.). URL: <https://sdg.org.ua/resources-2/344-2030-2015> (дата звернення: 15.10.2025

42. Петренко Л. Підвищення якості викладання в закладах вищої освіти: концептуальні засади. Інновації в освіті: закономірності, тренди, потреби: збірник наукових праць за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної конференції 26 березня 2025 р. [Електронний ресурс] / [ред. кол.: І. О. Кучинська та ін.] Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. 170 с. URL:

<https://pedahohika.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/05/innov.-v-osv.-zbirnyk-tez-konf-26-03-25-1.pdf>].

43. Положення про дотримання академічної доброчесності НПП та здобувачами вищої освіти URL: <https://kntu.kr.ua/file/content/440/polozhennia-pro-dotrymannia-akademichnoi-dobrochesnosti-npp-ta-zdobuvachamy-vyshchoi-osvity-tsntu.pdf>

44. Положення про порядок проведення ректорських контрольних робіт URL: <https://kntu.ua/file/content/439/polozhennia-pro-poriadok-provedennia-rektorskykh-kontrolnykh-robot.pdf>

45. Положення про порядок розгляду зауважень, пропозицій і рекомендацій суб'єктів зовнішнього забезпечення якості вищої освіти в Центральноукраїнському національному технічному університеті URL: <https://kntu.ua/file/content/18667/polozhennia-pro-poriadok-rozhliadu-zauvazhen-propozytsii-i-rekomendatsii.pdf>

46. Положенням про практичну підготовку здобувачів вищої освіти ЦНТУ URL: <https://kntu.kr.ua/file/content/427/polozhennia-pro-praktychnu-pidhotovku-zdobuvachivvyshchoi-osvity-tsntu.pdf>.

47. Положення про процедуру впровадження антиплагітної системи у Центральноукраїнському національному технічному університеті URL: <https://kntu.ua/file/content/441/dohovir-pro-spivpratsyu-z-tov-antyplahiat.pdf>

48. Положенням «Про рейтингове оцінювання науково-педагогічного персоналу та структурних підрозділів (кафедр, факультетів) від 20.08.2024 р. Протокол № 11 URL; <https://kntu.kr.ua/file/content/1946/polozhennipro-reitynhovi-pokaznyky-kafedr-ta-fakultetiv.pdf>

49. Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти URL: <https://kntu.ua/file/content/438/polozhennia-pro-systemu-zabezpechennia-iaкости-osvitnoi-diialnosti-ta-iaкости-vyshchoi-osvity.pdf>

50. Полякова Г., Раєвнева О. & Азізова К. Управління якістю освіти як головний чинник конкурентноспроможності інноваційно-активного університету [Текст] *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні*

технології: науковий журнал / МОН України, Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. А. Бойченко, О. А. Біда та ін.] Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка. 2021, №3 (107). С.219-235. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/696>].

51. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року №1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 365 від 24.03.2021) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-n-#Text>

52. Постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29.04.2015 р. «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 07.07. 2021 №762) URL: <https://zakon.radr.gov.ua/laws/show/266-2015-n#Text>

53. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

54. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України 80/94 від 01.07.2022. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov/laws/show/80/94-вр>

55. Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL:<http://bit.ly/3qJ8jAu>.

56. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL:<http://bit.ly/3kkN0Tk>

57. Про порядок проведення конкурсного відбору на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників та укладання з ними трудових договорів (контрактів) від 16.08.2022 р. Протокол №11 URL: <https://kntu.kr.ua/file/content/1982/polozhennia-pero-poriadok-provedennia-konkursnogo-vidboru-na-zamishchennia-vakantnyh-posad-naukovo->

[pedahohichnykh-pratsivnykiv-ta-ukladannia-z-nymy-trudovykh-dohovoriv-\(kontraktiv\).pdf](#)

58. Распотнюк І. В. Модель управління якістю освіти у вищому навчальному закладі / І. В. Распотнюк. *Наукові праці МАУП*, 2013, Вип. 4(39). С. 201-205/

59. Ржечицька С. А. Законодавче і нормативно-правове забезпечення діяльності закладів вищої освіти України. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. 32. С.69-75.

60. Рудюк В. Критерії класифікації електронних ділових документів: сучасні тенденції і перспективні схеми / В. Рудюк. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 2006. № 3. С. 54-60.

61. Савицький В. Т. Документаційне забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування України. Київ : КНТ, 2008. 324 с.

62. Семенець-Орлова І. Політика системних змін у сфері вищої освіти в Україні / І. Семенець-Орлова. *Грані*, 2019. № 22 (8). С. 47- 59.

63. Сілютіна І. М. Інформаційна діяльність в мережевому суспільстві / І. М. Сілютіна. *Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць. Філософські науки*, 2017. Вип.120.С. 170-173.

64. Слободяник М. С. Структура сучасного документознавства. *Вісник Кн. Палати*. 2004. № 3.

65. Спрінсян В. Г. Інформаційно-документаційний менеджмент вищої школи: пропозиції до оптимізації [Електронний ресурс] / В. Спрінсян. Режим доступу:

https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/106921843/sbirnik_konf_XVI_september_2023-libre.pdf.

66. Стандарти та норми забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. *Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Документи і матеріали*. Ч.3 / упоряд.: М. Ф. Степко, Я.

Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубієнко, І. Бабин; за ред.. С. М. Ніколаєнка. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім.. В. Гнатюка, 2006. С. 83-109.

67. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/strategiya-rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-na-2022-2032-roki/>

68. Тераванесов М. Система управління якістю освіти/ М. Тераванесов. Економічний аналіз, 2014. Т.18, №1. С.93-98. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL:<http://bit.ly/2OIBre1>.

69. Управління якістю освіти: досвід та інновації: колективна монографія / за заг. редакцією Л. Л. Сушенцевої, Л. М. Петренко, Н. В. Житник. Павлоград: ІМА-прес, 2018. 276 с.

70. Управлінське документування: підручник / за заг. ред. проф. Ю. Палехи. К.: Видавництво Ліра, 2017. 368 с.

71. Федорук О. Електронний документообіг як ефективна умова організації роботи викладача та студента у ВНЗ / О. Федорук. *Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету*, 2015. Вип. 2. С.282-287.

72. Філіпова Л. Спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» у Харківській державній академії культури: пріоритети навчання та перспективи розвитку / Л. Філіпова. *Вісник Харківської державної академії*, 2009. Вип. 27. С. 83-91.

73. Цілі сталого розвитку: Україна: Національна доповідь Міністерства економічного розвитку і торгівлі. 2017. URL:[SDGs_NationalReportUA_Web.pdf](https://sdgs.nationalreport.ua/) (дата звернення: 17.10.2025)

74. Чміль А. Принципи формування системи управління якістю вищої освіти в умовах реформування [Електронний ресурс] / А. Чміль. Режим доступу: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_1/21.pdf.

75. Шленьова М., Довженко Т.&Гречаник О. Системні підходи до управління якістю освіти в сучасній вищій школі (2025). *Економіка та суспільство* (74). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-27>

76. Юхименко Ю. Проблеми інформатизації документообігу у вищих навчальних закладах України / Ю, Юхименко. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 2008. № 3. С. 50-53.

77. Якимюк Ю. Інноваційні технології документаційного забезпечення якості управління ВНЗ / Ю. Якимюк. *Освіта регіону*, 2012. № 4. Режим доступу: <http://social-science.uu.edu.ua/article/932>

78. Якимюк Ю. Комунікаційна система документаційного забезпечення управління вищим навчальним закладом: автореф. ... канд. наук із соц. комунікацій / Ю. Якимюк. К.: НАКККІМ, 2011. 20 с.

79. Якимюк Ю. Формування ефективного сховища інформації у вищому навчальному закладі – важлива складова електронного документообігу / Ю. Якимюк. *Вісн. Кн. палати*, 2011. № 1. С. 21-24.